Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

1998 йил 11 март чоршанба

Сотувда эркин нархда

№ 52 (1833)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг

ҚАРОРИ

ҲАРБИЙ ВА МУҚОБИЛ ХИЗМАТНИНГ БЕЛГИЛАНГАН МУДДАТЛАРИНИ ЎТАБ БЎЛГАН ШАХСЛАРНИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАР, ЧЕГАРА ВА ИЧКИ ҚЎШИНЛАР САФЛАРИДАН ЗАХИРАГА БЎШАТИШ ВА ФУҚАРОЛАРНИ МУДДАТЛИ ҲАРБИЙ ВА МУҚОБИЛ ХИЗМАТГА НАВБАТДАГИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

"Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида" ва "Муқобил хизмат тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Ҳарбий ва муқобил хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган шахслар Ўзбекистон Республикасининг Қуролли Кучлари, чегара ва ички қўшинлари сафларидан захирага бўшатилсин.

2. 1971-1980 йилларда туғилган, чақириқ муддатини узайтириш ҳуқуқига эга бўлмаган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари 1998 йилнинг апрель-май ойларида муддатли ҳарбий ва муқобил хизматга чақирилсин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 10 март.

ҲУЖЖАТЛАР ИМЗОЛАНДИ

Тошкентда иш бошлаган савдо-иқтисодий ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон-Швейцария қўшма комиссиясининг мажлиси ниҳоясига етди. Мажлис иштирокчилари Ўзбекистоннинг Жаҳон Савдо Ташкилотига (ЖСТ) аъзо бўлиш йўлидаги саъй-ҳаракатлари, Орол муаммоси асоратларини бартараф этиш, Швейцария фирма ва компанияларининг қўшма лойиҳалардаги иштирокини фаоллаштириш, халқаро ташкилотлар доирасида ҳамкорлик билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилдилар.

Швейцария томони Жаҳон Савдо Ташкилоти аъзолигига киришга тайёргарлик бўйича Ўзбекистон ҳукумати амалга ошираётган тадбирларни қўллаб-қувватлаб, ушбу ташкилотнинг Женевадаги котибиятида ўзбекистонлик вакилларнинг малакасини оширишни таъминлашга тайёр эканини билдирди. Қўшма лойиҳаларда иштирок этаётган Швейцария фирма ва компанияларини рағбатлантириш мақсадида, бу мамлакат ҳукумати томонидан кафолатланган кредит траншлари ҳажмини 5 миллион франкдан 10 миллион франкка ошириш масаласи ҳам кўриб чиқилди. Шунингдек, мажлисда ҳар икки мамлакатнинг Европа Иттифоқи (ЕИ) билан ўзаро муносабатлари ўрганилиб, ЕИ доирасидаги икки томонлама ва кўп томонлама алоқаларни ривожлантириш хусусида атрофлича фикр алмашилди. Томонлар қўшма комиссиянинг навбатдаги мажлисини 1999 йилда Швейцария пойтахти — Бернда ўтказишга келишиб олди.

Қўшма комиссия мажлиси ниҳоясига етгач, Швейцария ҳукумати делегацияси аъзолари Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари Б.Ҳамидов билан учрашди.

Учрашувда меҳмонлар ижтимоий-иқтисодий янгиланиш борасида мамлакатимизда амалга оширилаётган кенг миқёсли тадбирлар билан таништирилди. Ўзбекистон-Швейцария муносабатлари изчил равнақ топаётгани, ҳукуматлараро қўшма комиссия ўтказган мажлис бунинг яна бир далили экани таъкидланди. Швейцария ҳукумати делегацияси раҳбари Р.Рамзауэр ўзбекистонлик вакилларнинг мажлис ишига жиддий ёндошгани ва анжуман юқори савияда ўтганини қайд этди.

Учрашув ниҳоясида савдо-иқтисодий ҳамкорлик бўйича Ўзбекистон-Швейцария қўшма комиссияси мажлиси якунларига доир Протокол ҳамда Ўзбекистон билан Швейцария ҳукуматлари ўртасида Нукус шаҳри канализация тизимини таъмирлаш лойиҳасини амалга оширишда молиявий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги Битим имзоланди.

(ЎзА)

Элимизнинг дастурхонидан йил бўйи сархил мева-сабзавот узилмайди. Тўйларимиз, яхши кунларимизда доимо тўкин-сочинлик. Заминимиз парвариш кўрса, бас. Худди Тошкент тумани М. Фозилов номли жамоа хўжалигидаги каби ўз саховатини аямайди. 7,5 гектар иссиқхонада помидор ва лимон етиштираётган Қодиржон Абдураҳимов ҳамда Насиба Умарова сингари ер кўнглига йўл топган инсонлар ўз меҳнати самарасидан мамнун бўлади.

Тўлқин КАРИМОВ,
суратчи-мухбиримиз.

КЎРГАЗМА

МАРТИН МЕРЦНИНГ ЭЪТИРОФИ

Central Asia agro food 98

Маълумки, қишлоқ хўжалигини саноатсиз ривожлантириб бўлмайди. Яъни сут, гўшт, мева ва бошқа маҳсулотлар дастурхонимизга тушишдан олдин саноатда қайта ишловдан ўтади. Шу боис бугунги кунда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаб чиқаришни мустаҳкамлаш ва такомиллаштириш устувор вазифага айланмоқда. Негаки, бу усул деҳқоннинг бирини икки қилади. Зеро, деҳқон бойиса, юрт янада фаровонлашади, тўкин-сочинлик бўлади. Шу мақсадда кеча пойтахтимиздаги «Ўзэкспомарказ»да «Сентрал Эйша агрофуд-98» халқаро кўргазмаси очилди.

Озиқ-овқат ва қайта ишлаш саноати ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари намойиш этилаётган ушбу тадбир Ўзбекистонда илк бор ўтказилмоқда. Кўргазма ташкилотчиларидан бири, Германиянинг «Фейр Трейд» фирмаси раҳбари Мартин Мерцнинг эътироф қилишича, ушбу тадбирни Марказий Осиёда мазкур соҳа бўйича ташкил этилган энг йирик кўргазма, деб аташ мумкин.

Тадбирда Франция, Германия, Италия, Россия, Литва, Қозоғистон, Польша, Швейцария ва Туркиядан келган AdrEvo, BASF, Nadema, Lesaffte каби ўнлаб дунёга машҳур фирма ва компаниялар иштирок этмоқда. Кўргазмада намойиш қилинаётган товарлар асосан, ўсимликларни ҳимоя қилиш, маҳсулотларни қайта ишлаш ва уни қадоқлаш ҳамда елим шишалар ишлаб чиқаришда ишлатиладиган асбоб-ускуналардан иборат. Шунингдек, унда гўшт ва сут маҳсулотлари, ўсимлик мойлари каби истеъмол моллари ҳам намойиш этилмоқда.

— Ушбу кўргазма менда катта таассурот қолдирди, — дейди Даврон Каримов. — Суягим деҳқончиликда қотган. Ҳозир хусусий чорвачилик фермам бор. Йигирма учта соғин сигир, гўшт қилиб сотиш учун ўн саккизта мол асраяпман. Ҳар куни соғиб олинаётган сутни сотиб, икки минг сўм атрофида фойда қилаяпмиз. Агар шунча маҳсулотни қайта ишлаб сотсам борми, бундан энг камида икки-уч баробар кўп фойда оламан. Кўргазмада худди ана шу масалалар кўзда тутилган.

Ҳа, Ўзбекистон Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ҳамда Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги билан Германиянинг «Фейр Трейд» фирмаси ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур кўргазма мамлакатимизнинг қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш ва озиқ-овқат саноати соҳаларида фаолият кўрсатувчи кўплаб корхона ва хўжаликларга хориждаги илғор фирма ва компаниялар билан ҳамкорлик ўрнатиб, сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқариш имконини беради.

Ф. САНАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

КЎЗА БАРИБИР СИНАДИ...

Ўзбекистон Республикаси Миллий хавфсизлик хизмати ҳамда ҳуқуқни ҳимоя қилувчи бошқа идоралар тезкор ходимлари ҳамкорлигида кўрилган кескин чора-тадбирлар натижасида шу йилнинг ўтган икки ойи ичида гиёҳвандлик воситалари ва психотроп моддаларнинг ноқонуний айланиши билан боғлиқ жиноятларга қўл урган 33 киши ушланиб, улар устидан жиноий иш қўзғатилди. Оғуфурушлардан 700 килограммга яқин гиёҳвандлик воситаси мусодара қилинди. Бу борада МХХ Тошкент шаҳри ва Тошкент вилояти Бошқармаси ходимларининг саъй-ҳаракатлари алоҳида таҳсинга лойиқдир.

— Ҳозир замон ишбилармонларники, — салмоқлаб деди ўзини «Акмал» деб таништирган йигит. — Ёстиқ жилди, чойшаб сотиб юриш ҳам мумкин. Лекин «жиддийроқ» иш билан шуғуллансанг, каттароқ фойда оласан.

Россиянинг узоқ шаҳарларида молини сотишдан оладиган даромадини поезднинг тарақа-туруқи остида хаёлан хомчўт қилиб бораётган Авазбекнинг эътиборини бу сўзлар оҳанрабодек ўзига тортди. Тешаси тошга эмас, лойга текканини сезган қирғизистонлик «ишбилармон» мақсадга кўчди:

— Ҳозир «мўмиё»нинг бозори чаққон. Бир-икки «юриш» қилсанг, дунёнинг пулини ишлаб оласан.

— Наҳотки мўмиё шунчалик бозоргир мол бўлса? Уни топиш ҳам амри маҳол бўлса керак?.. — ҳамсуҳбати нимани назарда тутаётганлигини фаҳмласа-да, ўзини гўлликка солди Авазбек.

— Бу ёғини менга қўйиб беравер, — керилди «валинеъмат».

Авазбек кўнглининг бир чеккаси билан оғуфурушлик қалтис жиноят эканлигини ҳис этар, лекин чўнтагини қаппайтириши мумкин бўлган жарақ-жарақ пуллар сеҳри уни тамомила жодулаб қўйган эди.

Орадан кўп ўтмай поездда орттирган таниши А. Исроиловнинг уйига илк буюртмаси билан кириб келди. 10 кг қорадорини Иркутск шаҳрига олиб бориб берса, ҳар килоси учун 100 АҚШ долларидан беражагини айтди. Авазбек ўзи каби енгил даромад пайида юрган ҳамтовоғи А. Матхолиқовни эргаштирганча йўловчи машинани ёллаб, Андижондан Тошкентга йўл олди. Пойтахтга келибоқ ҳамтовоқларнинг фикри ўзгарди. Шу ерда яшовчи танишлари М. Норинов ёрдамида бировнинг «омонати»га харидор қидира бошлашди. Харидор ҳам топила қолди. У билан савдони пишириб, учрашув жойи ва вақтини тайин қилишди.

Ниҳоят ғараз ниятли учовлон келишилган вақтда чўнтакларига тушажак мўмай пулларни тасаввур қилганларича тамшаниб, шаҳарнинг Ҳамза метро бекати ёнига етиб келишди. Улар эҳтиёткорлик билан ҳаракат қилишга қанчалик интилмасинлар, аллақачон кирдикорлари аниқланиб, кузатув остига олинган эдилар. Оғуфурушлар қорадорининг ҳар бир килосини 2000 АҚШ долларидан баҳолаб, олди-сотди қилаётган пайтларида Миллий хавфсизлик хизмати ходимлари томонидан жиноят устида қўлга олиндилар.

Яқинда Тошкент шаҳар суди оғуфурушлар устидан адолатли ҳукм чиқарди. А. Исроилов ўн етти йилга, А. Матхолиқов ўн беш йилга, М. Норинов эса ўн тўрт йилга озодликдан маҳрум этилди. Ҳар учаласининг мол-мулки давлат фойдасига мусодара қилинди.

Ҳа, кўза кунда синмайди, кунида синади. Ҳали қирқ ёшга тўлиб-тўлмаган, оилали, ҳар бири 3-4 нафардан гулдек фарзандларнинг отаси бўлган бу йигитларга нима етишмаётган эди?! Ҳалол меҳнатга қониқмасдан, ҳаром луқмани беш панжалаб оғизга тиқиш шартмиди? Енгилтакларча иш тутиб, оғир жиноятга қўл уришга уларни нима мажбур қилди?..

Яна бир мисол. Пойтахтдаги нуфузли олий ўқув юртларининг битирувчи курс талабалари бўлган М. Муҳамматхонов ва Н. Омоновлар ҳам ўзгаларнинг поймол бўлган тақдири эвазига бойлик орттириш мақсадида жиноят йўлига кириб қолганлардан. Улар жиноий тил бириктириб, Тошкентдаги «Саёҳат» меҳмонхонаси олдида қонунга хилоф равишда 4 килограмм нашани сотишга уринишаётган пайтларида республика Миллий хавфсизлик хизмати ходимлари томонидан қўлга олинган эдилар. Жиноят жазосиз қолмаслигига ўз вақтида фаҳми етмаган бу йигитчалар энди пушаймон еб, кўз ёши тўкишмоқда. Тошкент шаҳар судининг ҳукмига биноан оғуфуруш ҳамтовоқларнинг ҳар бири 15 йилдан муддатга озодликдан маҳрум этилди.

«Чиллаки чиллакини кўриб чумак уради», ёки «Кўр кўрни қоронғида танийди» деган ибораларни кўп ишлатамиз-у, баъзан қабиҳ ниятли кимсаларнинг жуда тез тил топишишларини кўриб ҳайратланамиз. Республикамиз фуқаролари Ғ. Тўрабоев ва Й. Алимовларнинг қозоғистонлик Б. Цай ҳамда тожикистонлик А. Хегайлар билан жиноий тил топишганликларига ҳам уларнинг қора ниятлари бир ердан чиққанлиги сабабчидир. Тўртовлон Тошкент шаҳрининг Юнусобод мавзесида қорадорининг килограммини 2300 АҚШ долларидан пуллаётган пайтларида уларнинг жиноий хатти-ҳаракатларига чек қўйилди. Оғуфурушлардан сумкага жойланган 6 килограммга яқин қорадори, ноқонуний сақланаётган ўқ-дорилар топилди. Жиноятчиларнинг ҳар бири ўз қилмишига яраша жазо олиб, узоқ муддатларга озодликдан маҳрум қилинди.

Афсуски, бундай мисолларни яна келтиришимиз мумкин. Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексида гиёҳвандлик воситаларини сотиш билан боғлиқ жиноятлар учун оғир жазо чоралари белгиланган. Шу хил жиноятларга қўл ураётган шахслар бундай жавобгарликдан бехабар бўлишлари мумкин, дейишнинг ўзи кулгили. Наҳотки ўзгалар соғлиғи, тақдири барбод бўлиши ҳисобига ҳаром бойлик орттириш ҳирси шунчалик кучли бўлса.

Юқоридаги мисолларни келтиришдан бирдан-бир мақсадимиз оғуфурушлик кўчасига кириб бораётганларга жиноят жазосиз қолмаслигини, ғараз ниятлар билан тўлган кўза бир кун келиб барибир синажаклигини яна бир бор эслатишдир.

Мамлакатимизда гиёҳвандликка қарши кураш кескин ва самарали олиб борилаётганлигини халқаро экспертлар ҳам эътироф этишмоқда. Ғайриқонуний наркоодорот муаммолари бўйича Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг 1961, 1971 ва 1988 йиллардаги Конвенцияларига, бошқа халқаро шартнома ва битимларга расмий равишда қўшилган Ўзбекистон дунё ҳамжамияти олдида ўз зиммасига олган вазифаларини шараф билан адо этмоқда. Республикамизда БМТнинг Наркотикларни тарқатиш, сақлаш ва истеъмол қилишга қарши кураш бўйича халқаро дастури (ЮНДКП) агентлиги фаолият кўрсатмоқда.

Ҳукуматимиз томонидан ушбу соҳага катта эътибор қаратилаётганлиги бежиз эмас, албатта. Наркотик етиштириш кенг тарқалган минтақаларга, энг аввало, Покистон ва Афғонистонга яқин жойлашган, ҳарбий-сиёсий вазият кескинлиги сақланиб турган баъзи давлатларга чегарадош бўлган Ўзбекистон халқаро наркобизнес «корчалон»ларининг диққат марказида. Улар ўз «маҳсулот»ларини МДҲ давлатлари ва Европага олиб ўтишда республикамиз ҳудудидан фойдаланишга уринмоқдалар. Ҳозирга келиб наркотик моддаларнинг жаҳон миқёсида улгуржи бозорига айланган Афғонистонда 500 тоннадан ортиқ қорадори захираси тўпланган. Демак, ноқонуний наркообортнинг Ўзбекистонга хуружи янада кучаяди.

Энг ташвишланарлиси, транзит оғунинг бир қисми шу ерда «чўкиб» қолмайди, деб айтиш қийин. Чунки, маълумотларга кўра, мамлакатимизда 17 минг нафарга яқин у ёки бу даражада мунтазам наркотик истеъмол қилувчилар қайд этилган. Ўртача ҳисоб-китоблар бўйича, уларнинг ҳар бири йилига тўрт нафардан ўн етти нафаргача соғлом кишини гиёҳвандлик гирдобига тортиши мумкин.

Гиёҳвандлик ва наркобизнес жамиятга жуда катта моддий ва маънавий зарар келтиради. Кишиларнинг ёстиғини қуритади, тақдирини поймол қилади, тинчгина оилаларни бузади. «Оқ ажал»нинг киши соғлиғига салбий таъсири барчага маълум ва буни ҳеч ким инкор этмайди. Биз фақат бир нарсани таъкидламоқчимиз: гиёҳванд моддалар таъсирида ҳомилада ген мутациялари юз бериб, ақли ожиз, жисмонан носоғлом болалар дунёга келиши мумкин. Республикамиз Президенти ва ҳукуматимиз томонидан соғлом жамият қуриш, ҳар жиҳатдан баркамол ва етук авлодларни тарбиялаб вояга етказиш борасида катта ишлар амалга оширилаётган бир даврда гиёҳвандлик гирдобига тушиб бораётган баъзи юртдошларимизга, уларнинг тақдирига нисбатан лоқайд муносабатда бўлиш жиноят билан биробардир. Гиёҳвандлик ва ноқонуний наркооборотга қарши кураш фақатгина ҳуқуқни ҳимоя қилувчи органларнинг вазифаси эмас, балки ҳар биримизнинг инсонийлик бурчимиз эканлигини чуқур англаб етмоғимиз лозим.

Олимжон ТЎРАҚУЛОВ.

АЙЛАНАДИ СОАТ МИЛЛАРИ

СЕШАНБА ХАБАРЛАРИ

● ДЕҲЛИДАН ҚЎНҒИРОҚ

ҲИНД САНЪАТИНИНГ ЮЛДУЗИ ТОШКЕНТГА КЕЛАДИ

— Байрам билан қутлаганингиз учун катта раҳмат... Ўзбекистонлик дугоналарим, меҳрибон онахонларга мening табригимни етказинг. Насиб этса, яқинда Тошкентга бораман. Мухлисларимга энг янги қўшиқларимни тортиқ этаман, — дейди ўн дақиқалик суҳбатимиз чоғида ҳинд санъати осмонининг порлоқ юлдузи, мафтункор Алиша Чинай.

— Аниқроғи, қачон сиз билан учрашамиз?

— Апрелда. Халқлар Дўстлиги саройида концерт бераман. Бунинг учун олдиндан бўлса-да, Наврўз савдо ишлаб чиқариш мажмуаси бош директори Ўткир Даминов ҳамда санъаткор дўстимиз Шерқўзи Ғозиевга миннатдорчилик билдираман. Ҳа, дарвоқе, концертни «Жон Ўзбекистон» деган қўшиғим билан бошлайман...

● ШУНАҚА

МАШИНАДА «ГАПЛАШМАНГ»

Латвияда машина бошқараётиб автоулов телефонда гаплашиш қатъиян маън қилинади. Бу пайтда автоҳалокат содир бўлса, жароҳатланган ҳайдовчи учун суғурта қилиниш таъқиқланади.

Ҳатто Буюк Британия мутахассисларининг таъкидлашича, йўлда кетаётиб автоуловга ўрнатилган телефонда гаплашиш кайф ҳолатда машина ҳайдашдан кўра юз баробар хавфлироқдир.

● ЎзТВга САВОЛ

«ТОНГГИ САЛОМ» ҚАЧОН БЕРИЛАЯПТИ?

Абдусаид ота Қўшмонов, Ғаллаорол тумани, Чаёнли қишлоғи, нафақахўр:

— Ўғлим, бир гапим бор... Ҳозирги кунда қишлоқ шароитида ҳамма эрталабдан телевизор томоша қилади, деб ўйлайман. Тонгданоқ «Ассалом, Ўзбекистон!» кўрсатуви бошланади. Ўша кўрсатувда бошловчи ўғил-қизларимиз тўғридан-тўғри эфирга чиқишаётганини, эрталабдан студияга меҳмон ташриф буюрганини эслатиб туришади. Ўша меҳмонларнинг айримлари чекка вилоятлардан бўлади.

Ҳайрон қоламан. Эрталаб соат етти, етти яримларда бу одамлар телестудияга қандай қилиб улгуришдийкин? Чиндан ҳам тонгги дастур тўғридан-тўғри эфирга узатиладими ёки олдиндан ёзиб олинадими? Бу таҳлит кўрсатувлар тайёрлаш жараёни жаҳон тажрибасида қандай кечади?

● НАҲОТКИ?!

ОЙДА ҲАМ СУВ БОР

Яқинда Америка коинот роботи «Лунар проспектор» ой юзида муз қопламлари мавжудлигини аниқлади. Ҳа, худди шундай. АҚШ Энергетика вазирлиги тадқиқотчиси Уильям Фельдмоннинг таъкидлашича, ойдаги сув заҳираси 300 миллион тоннага тенг. Ойнинг шимолий қисмидаги 46 минг квадрат километр майдонни муз эгаллаган. Жанубда эса, муз қатлами қоплаган жой 18,5 минг квадрат километрни ташкил қилади.

● ЭЪТИРОФ

АРДОҚЛИ ЁЗУВЧИГА ЯНА БИР МУКОФОТ...

ГФРнинг Штуттгарт шаҳрида Александр Меня номидаги йиллик мукофот машҳур ёзувчи Чингиз Айтматовга бериладиган бўлди.

Айтматов нафақат ёзувчи сифатида таниқли, балки фаол жамоат арбоби, инсоний қадр-қиммат куйчиси, башарият келажаги учун қайғурувчи шахс қаторида ардоқлидир, дея хабар беради «Труд» газетаси мухбири Б. Хлебников.

Мукофот ёзувчига шу йилнинг 25 июнь куни топширилади.

Телефонларимиз: 133-15-22, 133-52-55, 133-07-48, 136-37-85

«Соат миллари»ни Қўчқор НОРҚОБИЛ кузатди.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

СУРЪАТ ОШМОҚДА

Мамлакатимиз ёнилғи-энергетика саноатининг асосий тармоқларидан бири — Шўртан газ конлари бошқармасида шу йилнинг дастлабки икки ойи режаси муваффақиятли уддаланди. Газ конларидан режадагидан 120 миллион кубметрдан зиёд табиий газ, бир неча минг тоннадан кўпроқ газ конденсати олинди. Истеъмолчиларга 720 тонна ўрнига 750 тонна олингугурт хомашёси етказиб берилди.

А. ТАЙПАТОВ,
ЎзА мухбири.

ҲАШАР — ЭЛГА ЯРАШАР

Андижондаги «Тяжметалл» ҳиссадорлик жамияти жамоаси 7 март куни ҳашар — шанбалик ўтказишга қарор қилганди.

Шу куни 287 нафар ишчи-хизматчи ҳашарда қатнашди. 172 нафар ходим ўз дастгоҳи ёнида бўлди, 115 нафари эса кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш ишларида иштирок этди. 200 туп гул ва манзарали дарахт ниҳоллари ўтказилди.

Бундан ташқари жамоа 810 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарди. Бу маблағ ишчи-хизматчиларнинг хоҳиш-иродасига кўра «Камолот» ҳамда «Олтин мерос» хайрия жамғармаларига туҳфа этилди.

О. ШОДМОНАЛИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ЕР КОДЕКСИ» ЛОЙИҲАСИ МУҲОКАМАДА

ЭГАЛИК КАФОЛАТИ

Ер — табиат инъоми, муҳим табиий бойлик, тирик организм сифатида жамият ҳаётида ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий жиҳатдан муҳим ўрин тутади. Айниқса, ернинг жамият ҳаётидаги экологик аҳамияти беқиёсдир.

Ҳозирги кунда юртимизда табиий иқлим шароити, миллий деҳқончилик юритиш андозалари ҳамда бозор иқтисодиёти қонуниятлари асосида ягона экологик сиёсат олиб борилмоқда. Давлат экологик сиёсатининг асосий йўналишларидан бири, ерларни муҳофаза қилиш ва улардан оқилона фойдаланиш ҳисобланади. Ана шу мақсадда, Олий Мажлиснинг X сессиясида Ўзбекистон Республикасининг «Ер кодекси» лойиҳаси биринчи ўқишда қабул қилинди.

Аввало,шуни алоҳида таъкидлаш жоизки, ушбу кодекс лойиҳаси республикамиз табиий иқлим шароити, миллий хусусиятлари ҳамда илғор тажрибаларни ўзида мужассамлаштирган, ерларни муҳофаза қилиш ва улардан самарали фойдаланишнинг ҳуқуқий асосларини қамраб олган аҳамиятга молик ҳужжатдир.

Ер кодекси лойиҳасида ерларни муҳофаза қилиш, ҳолатини яхшилашнинг тамойиллари, қоида ва талаблар устунлигини тан олган ҳолда фойдаланиш билан боғлиқ жараёнларнинг амалга оширилиши ҳам кўзда тутилиши шарт, деб ҳисоблаймиз.

Ер кодекси ихчам тизимга эга бўлиши, умумий қоидалар билан махсус қоидалар бир-бирини тўлдириб туриши лозим, шунингдек назарий тушунча ва тафсилотлар амалдаги муайян жараёнлар орқали ифодалансагина ҳаётда тўлақонли қўлланилиши мумкин бўлади. Шунинг учун ҳам Ер кодексининг тизимини «Умумий қисм» ва «Махсус қисм»лар ташкил этса, умумий қисм қуйидаги боблардан иборат бўлиши назарда тутилса, мақсадга мувофиқ бўлади: I-боб — Умумий қоидалар; II-боб — Ягона давлат ер фонди; III-боб — Ер фондининг бошқарув органлари; IV-боб — Ер тузилиши ва жараёни; V-боб — Ерга нисбатан мулкчилик; VI-боб — Ерга нисбатан мулк ҳуқуқининг пайдо бўлиш ва бекор бўлиш асослари; VII-боб — Ер эгаси ва фойдаланувчиларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари; VIII-боб — Ер кадастри ва мониторинги; IX-боб — Ерни муҳофаза қилиш ва фойдаланишнинг иқтисодий механизми.

Махсус қисм: X-боб — Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар; XI-боб — Аҳоли истиқомат қиладиган ерлар; XII-боб — Саноат, транспорт, алоқа, мудофаа ерлари ва бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар; XIII-боб — Табиатни муҳофаза қилишга мўлжалланган ерлар; XIV-боб — Тарихий-маданий мақсадларга мўлжалланган ерлар; XV-боб — Ўрмон фонди ерлари; XVI-боб — Сув фонди ерлари; XVII-боб — Заҳира ерлар; XVIII-боб —Ерларни муҳофаза қилиш ;XIX- боб—Ер фонди назорати; XX-боб— Ер низоларини ҳал қилиш, ер қонунчилигини бузганлик учун жавобгарлик. Биз таклиф қилаётган ушбу тизим, кодекс қоида-талабларини ўрганишни енгиллаштиради, шунингдек ҳаётга татбиқ этишни осонлаштиради.

Кодекс лойиҳасининг 3-моддасида Олий Мажлиснинг биттагина ваколати кўрсатилган, холос. Бизнингча, лойиҳада Парламентнинг ерга оид барча ваколатлари белгилаб қўйилиши лозим деб ҳисоблаймиз. Ва у, жумладан, қуйидаги ваколатларга эга бўлса фойдадан ҳоли бўлмайди: Ерга оид ягона давлат сиёсатини олиб бориш; Ерларни муҳофаза қилиш ва фойдаланиш юзасидан Дастур ва бош режаларни тасдиқлаш; Ер қонунчилиги ижросини назорат қилиш; Маъмурий-ҳудудий тузилмаларнинг ер майдони чегараларини тасдиқлаш; Ерга нисбатан мулкчилик масалаларини ҳал қилиш ва бошқалар.

Яна 8-модданинг хатбошиси қуйидагича ифодаланса: «Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги барча ерлар ягона давлат ер фондини ташкил этади ва ерлардан фойдаланиш мақсадларига қараб қуйидаги тоифаларга бўлинади». Бизнингча 9-модданинг 2-хатбошиси қайтадан таҳрир қилиниши керакка ўхшайди.

3-боб «Ер ресурсларини бошқариш», деб номланган. Лекин ушбу бобдаги моддалар ер тузиш ва шу жараён билан боғлиқ қоида-талабларни белгилайди. Шунинг учун ушбу боб «Ер тузиш ва жараёни» деб номланса. Чунки ер ресурсларини бошқариш деганда ер фондини бошқаришда давлат органларининг фаолияти, ваколатлари тушунилади.

4-бобнинг номи «Ерга бўлган мулкчилик. Юридик ва жисмоний шахсларнинг ерга нисбатан мулкий ҳуқуқлари» деб ўзгартирилса, яхши бўларди. Шунда бобнинг номи унда кўрсатилган қоида-талабларнинг мазмун-моҳиятига мос келади. Юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳуқуқлари эса 5-бобда мустаҳкамлаб қўйилган. Ушбу бобнинг 16-моддаси Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддаси асосида ифодаланиши лозим, деб ҳисоблаймиз. Чунки ер, Конституцияга асосан, умуммиллий бойлик, Ўзбекистон халқининг мулки бўлиб, унинг ерга нисбатан эрки давлат томонидан амалга оширилади.

17-модданинг номи қуйидагича таҳрирда берилишини таклиф этамиз: «Ерга нисбатан мулк ҳуқуқи, эгалик қилиш ҳуқуқи, фойдаланиш ҳуқуқи ва ижара ҳуқуқи». Шундагина модданинг мазмунига мос келади.

4-бобга қуйидаги таҳрирда янги модда киритилса, деган таклифимиз ҳам бор: «Ерга нисбатан мулк ҳуқуқининг субъектлари:

«Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари; Ўзбекистон Республикасининг юридик шахслари; чет эл юридик ва жисмоний шахслари; халқаро ташкилотлар ва дипломатия ваколатхоналари».

4-бобда, юридик ва жисмоний шахсларга турли мақсадлар учун ер бериш кўзда тутилган. Бизнингча, ушбу бобга «Ер ажратиб бериш тартиби», деб номланган алоҳида модда киритилиб, турли мақсадлар учун ер ажратиб бериш босқичлари, ер ажратиб бериш муддатлари аниқ белгиланса, мақсадга мувофиқ бўларди. Чунки фуқаролар ер ажратиб бериш жараёнини унчалик яхши билмайдилар. Яна 58-модданинг 7-8-бандлари, яъни «сув фонди ерлари», «заҳира ерлари» каби иборалари ортиқчага ўхшайди.

83-модданинг 1-хатбошиси қуйидаги таҳрирда ёзилса: «Ерларни муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш юзасидан давлат назоратини давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари ҳамда махсус ваколатли органлар амалга оширадилар. Махсус ваколатли давлат органларига қуйидагилар киради:

Ўзбекистон Республикасининг Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги — қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўйича;

— Ўзбекистон Республикасининг табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси — қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар бўйича». Ўйлаймизки, ушбу модда шундай таҳрирда, давлат назоратини олиб борувчи органларнинг тизимини белгилайди, иккинчидан, соҳадаги давлат назоратининг самарадорлигини оширади.

88-модда «Жисмоний шахслар ўртасидаги ер хусусидаги низолар суд томонидан, юридик шахслар ёхуд юридик шахс ва жисмоний шахслар ўртасидаги ер низолари хўжалик суди томонидан қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади» тарзида таҳрир этилса, ер низоларини ҳал қилиш тартибига аниқлик киритилган бўлар эди. 89-модданинг охирги хатбошисини эса қуйидаги таҳрирда ифодалаш лозим деб ўйлаймиз: «Қонун ҳужжатларда белгиланган тартибда интизомий, маъмурий, жиноий ва моддий жавобгарликка тортилади». Бундай таклиф киритаётганимизнинг боиси шуки, мазкур модда қоида-талабларини бузганлик учун жавобгарликни белгилайди, шунингдек, ерларни муҳофаза қилишда давлат ҳуқуқий механизмини мустаҳкамлайди.

Шуни алоҳида таъкидлашни истардикки, кодекс лойиҳасида ерларга етказилган зарарни қоплаш тартиби ва моддий жавобгарликка тортиш асослари алоҳида модда қилиб белгиланса. Бу жуда муҳим. Чунки ерларга етказилган зарарни ундириш, ерларнинг ҳолатини яхшилаш, муҳофаза қилиш давлатимиз олдидаги асосий вазифалардан бири ҳисобланади.

Шуҳрат ФАЙЗИЕВ,
юридик фанлари номзоди, Тошкент давлат юридик институти доценти.

ВИЛОЯТДА

ИСЛОҲОТЛАРНИ ЧУҚУРЛАШТИРИШ — ДАВР ТАЛАБИ

Ўтган йили Сурхондарё вилоятида иқтисодиётнинг асоси — қишлоқ хўжалиги, саноат ва қурилишни ривожлантиришда муайян натижаларга эришилди. Айни вақтда бу борада ҳали ечимини кутаётган муаммолар ҳам оз эмас.

Вилоят фаолларининг мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримов Вазирлар Маҳкамасининг ўтган йил якунлари бўйича ўтказилган мажлисидаги маърузасида ўртага қўйган вазифалар асосида ижтимоий-иқтисодий тараққиётни янада жадаллаштиришга бағишланган йиғилишида ана шу ҳақда гап борди.

Вилоят ҳокими Ж. Нормалиевнинг маърузасида ва сўзга чиққанларнинг нутқларида иқтисодиётни барқарорлаштириш, асосий тармоқ — пахтачиликни янада ривожлантириш, қишлоқ хўжалигида ишни ташкил этишнинг илғор усулларини, хусусан, ширкат ва оила пудратини кенг жорий этиш борасида ҳали кўп иш қилиниши зарурлиги қайд этилди. Айрим раҳбарлар қишлоқ инфратузилмасини ривожлантириш, иқтисодий ночор хўжаликларга амалий ёрдам кўрсатиш, хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги шартномавий мажбуриятларнинг сўзсиз бажарилишига эришиш борасида жонбозлик кўрсатмаяпти. Дебиторлик ва кредиторлик қарзлари камайишига эришилмаяпти. Оила йили деб эълон қилинган жорий йилда оналик ва болаликни муҳофаза қилишни яхшилаш, серфарзанд оилаларни ижтимоий ҳимоялашни янада кучайтириш зарур.

Чори ТЎХТАЕВ,
ЎзА мухбири.

ЯНГИ ҲУҚУҚИЙ АДАБИЁТЛАР

БЕХАБАР ҚОЛМАНГ...

Китоб — тафаккур гулшани. Унга кирган оламни англайди. Кенг мушоҳада юритишни, теран фикрлашни ўрганади. Энг муҳими, у яхши китоб бўлса, бас...

«Адолат» нашриётида чоп этилаётган турли мавзудаги китоблар ана шундайлар сирасидандир. Ўтган 1997 йил «Адолат»чи ноширлар учун ғоятда самарали бўлди. Кўплаб ҳуқуқий, илмий-оммабоп, бадиий асарлар дунё юзини кўрди ва ўз ўқувчиларини хушнуд этди. Улардан айримлари хусусида фикр юритиш мақсадга мувофиқдир.

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ЖИНОЯТ КОДЕКСИГА ШАРҲЛАР» деб аталган китоб Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги Академияси билан ҳамкорликда юзага

келди.

Мазкур китобда янги Жиноят кодексидан ўрин олган моддалар илмий жиҳатдан ва амалиётга асосланган ҳолда оммабоп тилда шарҳлаб берилади. Китоб фақат шу соҳага дахлдор мутахассислар учунгина эмас, балки ҳуқуқшунослик ўқув юртларининг талабалари ва ҳуқуқий билимга қизиққан барча кишилар учун қизиқарли ва аҳамиятлидир.

Нашриёт рус тилида **«КОММЕНТАРИЙ К КОНСТИТУЦИИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН»** ва **«КОММЕНТАРИЙ К КОДЕКСУ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ОБ АДМИНИСТРАТИВНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ»** китобларини ҳам чоп этди. Улардан бирида Ўзбекистон Республикаси Конституцияси (Қомуси) атрофлича таҳлил этилса, иккинчисида Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик кодекси шарҳланади. Китобхон улардан ўзини қизиқтирган кўплаб саволларга жавоб топиши аниқ.

Аждодларимиз қолдирган мерос, жумладан, ҳуқуқшуносликка оид манбаалар ҳали-ҳануз ўзининг чуқур донишмандлиги, ўлмас маънолари билан бизни ўзига мафтун этади. «Адолат» нашриётида бу борада ҳам қутлуғ ишга қўл урилди. Чоп этилган Низомулмулкнинг **«СИЁСАТНОМА ЁКИ СИЯР УЛ-МУЛУК»** асари фикримизнинг далилидир.

Тўққиз асрдирки, ушбу китоб турли тилларга таржима қилиниб, давлат раҳбарларидан тортиб оддий зиёлиларнинг ҳам диққат-эътиборига сазовор бўлиб келаяпти. «Сиёсатнома» давлатни, жамиятни бошқаришда, дину эътиқод поклигини, мамлакат яхлитлиги ва дахлсизлигини сақлашда, фуқаролар ҳақ-ҳуқуқлари ва осойишталигини ҳимоя қилишда неча авлодларга зарур қўлланма ва мароқли бадиий асар бўлиб келди.

Бундан ташқари, нашриёт Ф. Отахонов ва У. Эрназаровларнинг **«Хусусий тадбиркорлик»**, Ш. Рўзиназаров, Ф. Отахонов ва У. Эрназаровларнинг **«Қандай қилиб фермер бўлиш мумкин?»**, Б. Ибратовнинг **«Ижара ҳақида нималарни биласиз?»** каби илмий-оммабоп рисолаларини ва А. Маматқуловнинг **«Халқаро ҳуқуқ»** дарслиги ва бир қатор бошқа китобларни ҳам сотувга чиқармоқда.

Шарофат ИСКАНДАР қизи.

Тўрткўлдаги 115-автокорхона авваллари Берунийдаги 42-автобазага қарашли кичик бир автожамланма ҳисобланарди. Корхона алоҳида ҳиссадорлик жамияти сифатида фаолият юрита бошлагач, бор-йўғи икки йил ичида тармоқнинг энг илғор жамоаларидан бирига айланди.

СУРАТЛАРДА: 1. Корхонанинг ташқи кўриниши. 2. Ҳайдовчи Тоҳир Омонёров.

А. МУРОТОВ (ЎзА) олган суратлар.

ИҚТИСОДИЁТ САБОҚЛАРИ

САНАЦИЯ - КОРХОНАНИ

Бизнинг ҳаётимизга бозор иқтисодиётининг янги атамалари жадал кириб келмоқда. Турли маънода ишлатиладиган айрим тушунчалар изоҳ талаб қилади. Уларнинг қаторига, айниқса, кейинги пайтларда кенг қўлланилаётган банкротлик, санация, молиявий соғломлаштириш ва бошқа шу каби сўзларни киритиш мумкин. Булар қандай ҳодиса? Уларнинг мақсад ва вазифалари нималардан иборат? Улар қандай усуллар ёрдамида амалга оширилади? Бу ва бошқа саволларга жавоб бериш учун мазкур жараёнларнинг пайдо бўлиш тарихига мурожаат қилайлик.

Маълумки, бозор муносабатларига ўтиш — хўжалик юритишнинг самарали тизими ҳисобланади. Бу бизнинг иқтисодиётимиздан товар ва хизматларни ишлаб чиқариш, сотиш ва истеъмол қилиш жараёнларини тартибга солувчи янги механизмларни йўлга қўйишни тақозо қилмоқда.

Собиқ СССРда барпо этилган ишлаб чиқариш структураси самарасиз ва янги шароитларга мослаша олмаслиги аён бўлди. Бу тушунарли. Чунки маъмурий-бошқарув тизими хўжаликларнинг иқтисодий манфаати принципига эмас, балки мафкуравий, сиёсий ва бошқа шу каби юқори ташкилотларнинг йўл-йўриқларига асосланган эди. Бунинг натижасида кўплаб корхоналар янги шароитда ишлай олмаяптилар: уларнинг айримлари янги иқтисодий структурага кўника олмасалар, бошқалари — техник замонавийлаштиришни талаб этмоқда, учинчилари — молиявий соғломлаштиришга муҳтож. Инқироз деб ном олган бу ҳолат тасодифий бўлмай, балки объектив қонуниятларга асослангандир. Ҳатто барқарор иқтисодий тизим шаклланган ривожланган мамлакатларда ҳам инқироз ҳодисалари кузатилади ва бу нарса иқтисодиётни самарасиз корхоналардан халос қилади. Дунёдаги барча мамлакатларда кўплаб фирмалар, айниқса, янги ташкил этилганлари банкротга учрайдилар. Жумладан, инглиз тадқиқотчиларининг маълум қилишларича, тахминан 70-80 фоиз янги фирмалар иккинчи йилдаёқ ўз фаолиятларини тўхтатадилар.

Бозор муносабатлари шароитида самарали фаолият юритишнинг асосий шарти — барча хўжалик субъектлари иштирок этадиган рақобат кураши ҳисобланади. Бироқ объектив воқелик шундан иборатки, истеъмолчи учун курашда ютқазган корхона банкротга учрайди.

1994 йил 5 майда қабул қилинган «Банкротлик тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунида ёзилганидек, "хўжалик субъектининг банкротга учраши деганда қарздор корхонанинг қарзлари унинг мулк қийматидан ортиб кетиши сабабли кредитор талабини товар (хизмат) тўлови бўйича қондира олмаслиги, жумладан, бюджет ва нобюджет фондлари олдидаги мажбуриятларини бажара олмаслиги тушунилади". Хўжалик субъекти банкротга учрашининг ташқи белгилари: агар у кредитор талабларини муддат белгиланган вақтдан бошлаб 3 ой мобайнида бажаришни таъминлай олмаса ёки таъминлашга қодир эмаслиги аниқ бўлса, унинг жорий тўловлари тўхтатилади.

Кўп миқдордаги тўловга қодир бўлмаган корхоналар — республика иқтисодиёти учун оғир юк. Шу муносабат билан зарарга ишлаётган, молиявий ночор корхоналар ва уларнинг бутун иқтисодий тизим самарадорлигининг пасайишига кўрсатаётган таъсири билан боғлиқ икки муҳим жиҳатга эътибор қаратмоқчимиз.

Биринчидан, корхоналар ўртасида ўзаро ҳисоб-китобларнинг умумий структураси бузилмоқда. Бу эса ўз навбатида ҳатто фойда олиб ишлаётган корхоналар фаолиятига ҳам салбий таъсир кўрсатмоқда. Қарзларини тўламаётганлар орасида ҳам зарар кўриб ишлаётган, ҳам фойда кўриб ишлаётган корхоналар мавжудки, баъзи ҳолларда умумий қарздорликнинг келиб чиқишида қайси корхоналар айбдорлигини аниқлаш мумкин бўлмай қоляпти.

Бозор шароитида, ўзининг ҳозирги аҳамиятига кўра, корхоналарнинг молиявий барқарорлик муаммоси биринчи ўринга кўтарилди. Агар илгарилари кўпгина хўжалик субъектларининг реал имкониятлари ҳисобга олинмаган ҳолда, юқоридан белгиланадиган "режалар" корхона тақдирини ҳал қилган бўлса, эндиликда бозор айнан молиявий барқарорликни таъминлашга оид ўзининг қаттиқ талабларини қўймоқда. Хомашё, материал ва асбоб-ускуналарнинг етишмаслиги деярли барча раҳбарлар учун баҳона бўлган даврлар қайтмас бўлиб орқада қолди. Эркин ички бозор ва ҳар қандай чет мамлакатга чиқиш имкониятлари бу муаммоларни бартараф этди. Бироқ ҳар бир корхонага ва бутун республика иқтисодиётига пул етишмовчилиги — молиявий ресурслар дефицити катта хавф солиб турибди. Бир томондан, буни бозор механизми иш бошлаганидан далолат берувчи ҳодиса сифатида ижобий баҳолаш мумкин.

Маълумки, яхши ишлаётган, маҳсулот чиқаришни кўпайтириб бораётган корхона учун ўз воситалари етишмайди ва етишмаслиги ҳам керак — бу объектив иқтисодий қонун. Ривожланган мамлакатларнинг замонавий иқтисодиёти кредит характерини ёрқин ифодалайди ва кўпинча у "кредит хўжалиги" деб номланади. Масалан, Япония корпорациялари ўз молиявий стратегияларида заём капиталига катта умид боғлайдилар. Япон корхоналарининг жами капиталида уларнинг миқёси 80 фоизни ташкил этади. Бу кўрсаткич Германияда бир оз камроқ — тахминан 70 фоиз. Бунинг устига, ўз фаолиятларида шахсий воситаларига эмас, балки кредит воситаларига суянадиган компаниялар мавжуд бўлган мамлакатларда иқтисодий ривожланиш суръати юқори. Бу тасодифий мос келиш эмас. Заём капитали ишлаб чиқарувчиларни ўз шахсий воситаларидан кўра унумлироқ фойдаланишга мажбур қилади. Бироқ буларнинг ҳаммаси фақат бир вазиятда — қарзга олинган пул ўз вақтида қайтарилгандагина ижобий аҳамият касб этиши мумкин. Айни шу масалада бизда жуда катта муаммо мавжуд.

Афсуски, хўжалик раҳбарлари, янги мулкдорлар, ҳокимиятлар, вазирликлар, идоралар, хўжалик ассоциациялари бу муҳим муаммога етарли баҳо бермай, ҳозиргача иқтисодиёт ва молияни мустаҳкамлашга, ишлаб чиқариш харажатларини камайтиришга кам эътибор қаратмоқдалар.

Шунга қарамасдан, мутахассисларнинг фикрига кўра, макроиқтисодий ҳолатнинг умумий таҳлили республикамизда молиявий ресурслар етарли даражада мавжуд эканлигини тасдиқламоқда. Лекин ресурслар корхоналар томонидан самарасиз фойдаланилмоқда, хўжалик фаолияти жараёнида уларнинг эркин оқими суст бормоқда. Бундай турғунлик кўринишлари қуйидагилардан иборат:

- **туғалланмаган капитал қўйилмаларининг ўсиши корхоналар асосий воситалари қийматининг ўсишига мувофиқ 86,3 фоиздан ортиб кетди;**
- **1998 йил 1 январь ҳолатига кўра уларнинг ўрнатилмаган асбоб-ускуналарининг нархи 5,9 млрд. сўмга тенг бўлди;**
- **корхоналарнинг ишлаб чиқариш заҳираларидаги воситаларининг тўхтатиб қўйилиши. Уларнинг ўсиши асосий фондлар қиймати ўсишига мувофиқ 42,9 фоиздан кўпроқни ташкил этди;**
- **корхоналарнинг айланма воситаларидан хусусийлаштириш даврида давлат мулкини сотиб олиш мақсадида фойдаланиш;**
- **корхоналар нафақат ўз маблағларини, шу билан бирга, кредит воситаларини ҳам давлат мулки, акциялар ва кўчмас мулк объектларини сотиб олишга сарфламоқдалар;**
- **маркетинг фаолияти даражасининг ниҳоятда пастлиги ва истъемолчи-корхоналар тўлов қобилиятининг ёмонлиги туфайли тайёр маҳсулотнинг омборларда тўпланиб қолиши.**

Тўлов қобилияти паст бўлган корхоналарни ўз вақтида аниқлаш ва уларга банкротлик тўғрисидаги қонунга мувофиқ чоралар кўриш республикамиз иқтисодиётини соғломлаштиришнинг зарурий шарти ҳисобланади. Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, тўловга қобилиятсиз корхоналар бўйича ҳукумат комиссияси томонидан тўлов қобилияти паст бўлган корхоналарни, жумладан, қишлоқ хўжалик корхоналарини аниқлаш бўйича талай ишлар бажарилди. Бундай корхоналарни инқироздан чиқаришга ёрдам берадиган чораларни амалга ошириш юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Ҳозирги муҳим вазифалардан бири — корхоналарнинг инқироздан чиқишига ёрдам бериш учун қандай чоралар кўриш лозим? Бу саволга жавоб беришдан аввал қуйидаги схемага мурожаат қилайлик.

Кўриб турганингиздек, тўлов қобилияти ночор корхоналар учун инқироздан чиқишнинг 3 йўли таклиф этилмоқда. Корхонанинг бутунлай тугатилиши мазкур шароитда сўнгги чора ҳисобланади.

Шарқ донишмандлиги шошма-шошарлик билан қабул қилинган қарорларни инкор этиши ҳаммага маълум. Узоқ йиллар давомида барпо этилган, юзлаб ва минглаб ватандошларимиз меҳнатининг натижаси бўлган нарсаларни ўйламасдан барбод этиш яхшиликка олиб бормайди. Йўлбошчимиз таъкидлаганидек, "Янги уйни қурмай туриб, эскисини бузмаслик лозим". Шунинг учун банкротлик тизимида кўзда тутилган барча чоралар ичида санация бизнинг халқимиз руҳига кўпроқ мос келади. Айни вақтда шуни таъкидлаш лозимки, бозор иқтисодиёти узоқ йиллар давомида корхоналарнинг тўла синишидан муҳофаза ва уни назорат қилиш тизимини ёки санация — корхоналарнинг молиявий ҳолатини соғломлаштириш тизимини ишлаб чиққан. Санацион бошқарувнинг назарий асослари Президент И.А.Каримовнинг "Ўзбекистон иқтисодий ислоҳотларни чуқурлаштириш йўлида", "Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари" номли асарларида ишлаб чиқилган.

Санация нима, унинг мақсади, тамойиллари ва ўтказиш усуллари қандай?

Санация — рақобатбардошлилик қобилиятини ошириш ёки уларни банкротликдан қутқариш мақсадида корхоналарнинг молиявий ҳолатини яхшилаш бўйича ўтказиладиган тадбирлар йиғиндисидир. Одатда санация мазкур корхона кредиторлари, давлат ҳамда корхонанинг муваффақиятли фаолиятидан манфаатдор бўлган бошқа хўжалик субъектлари томонидан амалга оширилади. Санациянинг мақсади товар тўловлари бўйича кредитор талабларини қондириш, бюджетга ва нобюджет фондларига тўловларни ўз вақтида тўлаш ва корхонанинг самарали фаолиятини давом эттириш учун қулай молиявий шароитларни яратиш мақсадида хўжалик субъектининг тўлов қобилиятини тиклашдан иборат. Айни пайтда санацияни корхонага тинимсиз молиявий ёрдам кўрсатиш, деб эмас, балки "бемор" корхонани тўла "даволаш" мақсадида уни молиявий қўллаб-қувватлаш деб тушуниш лозим. Айнан шунинг учун санация берилишидан олдин корхона фаолиятининг ҳар томонлама экспертизаси ўтказилади, унинг асосий молиявий ва техник-иқтисодий кўрсаткичлари таҳлил қилинади. Санацияни ўтказиш масаласини ҳал этиш чоғида меҳнат бозорини ташкил этиш ва бандлик жараёнини тартибга солиш нуқтаи назаридан корхона фаолияти алоҳида баҳоланади. Бундан ташқари, мазкур тадбирни ўтказиш чоғида саноатнинг таянч тармоқларига мансуб корхоналарга устуворлик берилади. Шундай қилиб, санация — бу корхонани инқироздан чиқариш бўйича молиявий воситалар ёрдамида ёки уларсиз ўтказиладиган чора-тадбирлар мажмуасидир.

Унинг муҳим хусусиятларидан яна бири шундаки, бутун санация даврида, биринчидан, корхонанинг ҳамма қарзларига мораторий — тўлов муддатини узайтириш эълон қилинади, иккинчидан, санация қилинган корхона мулкларига ташқи бошқарув жорий этилади.

Таассуфки, ҳозирги пайтда бизда санацияни нотўғри тушуниш шаклланган.

ШАРҚНИНГ КЎРКАМ БОЗОРЛАРИ

Шарқда қадимдан бозорларни ривожлантириш, у ерда савдо қилувчиларга барча шароитларни яратиб беришга аҳамият берилган. Балиқчи тумани ҳокимлиги яқинда туман марказида шарқона усулда янги «Деҳқон бозори»ни қуриб фойдаланишга топширди. Бозорда харидорлар ҳамда сотувчилар учун барча қулайликлар бўлиши билан бирга ҳунармандлар, косиблар учун ҳам алоҳида жойлар ажратилган.

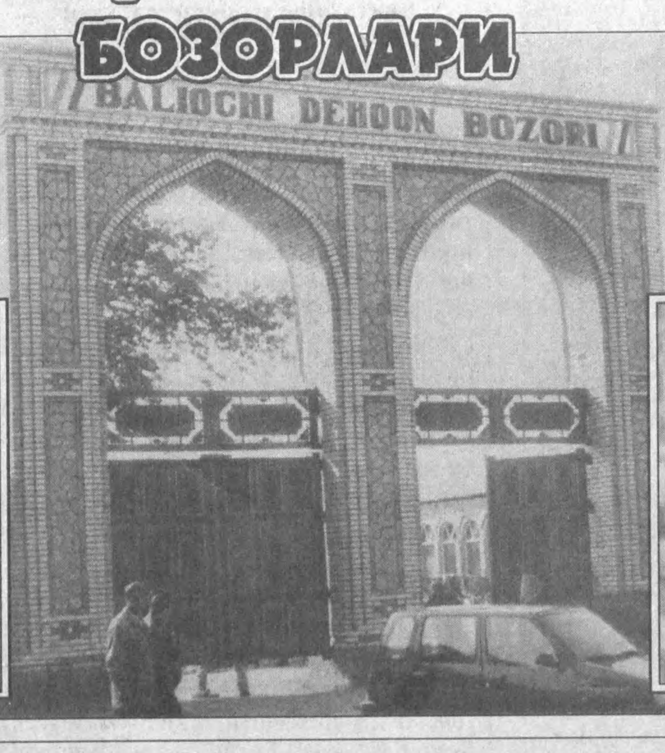

Бозорнинг бир қисми ёпиқ усулда бунёд этилганлиги, айниқса, кўпчиликни мамнун этмоқда.

СУРАТЛАРДА: ***бозор қурилишида иш юритувчилик қилган бозор ходимлари Баҳромжон Содиқов ва Содиқжон Абдуғаффоровлар; бозорнинг олд кўриниши; Жамилахон Маъмурова ўз томорқасида етиштирган мевалар билан савдо қилмоқда.***

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган суратлар.

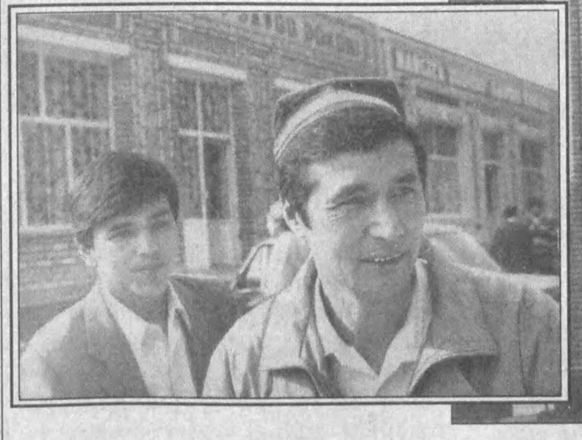

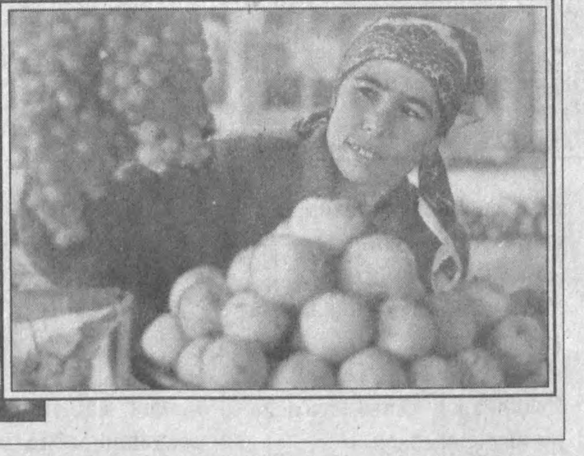

OCHIQ JAMIYAT INSTITUTI – O'ZBEKISTON

"Дебатлар" дастури

бўйича ўтказиладиган семинарда иштирок этувчилар учун очиқ танлов эълон қилади. Ушбу танловда барча хоҳловчилар, шунингдек, ўқитувчилар ва мактаб ҳаётида бевосита ишлаётган шахслар қатнашиши мумкин.

Танловда қатнашиш учун қуйидаги маълумотлардан иборат бўлган ариза топширилиши лозим:

- **ариза топширувчи ҳақида маълумот (яъни, фамилияси, исми, отасининг исми, ишлаш жойи, лавозими, иш ва уй манзилгоҳлари ва телефонлари).**
- **семинарда иштирок этишдан мақсадингиз (сизнинг таълим фаолиятингиз рўй бераётган воқеалар билан, уларга баҳо бериш ва улар ҳақида баҳс олиб бориш билан қай тарзда боғланган; шунга ўхшаш қайси қўлланмаларни ишлатасиз; "Дебатлар" дастури ҳақида қандай маълумотга эгасиз; нима учун ушбу қўлланмага эга бўлмоқчисиз?).**

Семинар давомида Ўзбекистонда ўқувчиларга муомала санъати, баҳслашиш қобилияти, "Дебатлар" дастурида қатнашиш ва уларни рўзнома ва ойномалар, радио ва телевидение маълумотлари, қўшимча маълумот манбалари билан ишлаш, ўқувчи онгини кенгайтириш, умумий маданиятни ривожлантириш мақсадида мураббийларни тайёрлаш амалга оширилади.

"Дебатлар" дастури бўйича маълумотларни ОЖИ — Ўзбекистон манзилгоҳидан олиш мумкин. ***Бошқа шаҳарлик қатнашчиларнинг йўлкира ва Тошкентда истиқомат қилиш харажатлари ОЖИ — Ўзбекистон ҳисобидан ажратилади.***

Аризалар 23 мартгача топширилиши лозим. Аризалар ОЖИ — Ўзбекистон жамиятининг қуйидаги манзилгоҳига етказилиши лозим: Тошкент шаҳри, 700070, Ивлев кўчаси, 41-уй, "Дебатлар" дастури. Телефонлар: (3712) 406854, 556160, 548243. Электрон почтаси: shakhlo@osi.freenet.uz

ТУМАН ҲОКИМЛИКЛАРИ «ХАЛҚ СЎЗИ»ГА ЖАВОБ БЕРАДИ

ТАДБИРЛАР БЕЛГИЛАНМОҚДА

Пахтаобод туманининг Қуммайдон маҳалласида истиқомат қилувчилар сув қувурлари орқали келаётган об-ҳаёт тўхтаб қолаётганлиги, бу эса ўта ноқулайликлар туғдираётганлиги ҳақида «Халқ сўзи»га мурожаат этишганди.

Туман ҳокими ўринбосари жаноб А. Шоввозовнинг редакцияга йўллаган жавоб хатида таъкидланишича, мазкур масала шу соҳага алоқадор раҳбарлар ўртасида кенг муҳокама этилган. Қиш кунларида хонадонларда электр иситкичлар керагидан ортиқ ишлатилиши туфайли сув насоси тез-тез куйиб қолишига сабаб бўлган. Ана шундай аҳволнинг юз бермаслиги учун ҳозирги пайтда эрта билан ва кечқурун сув насоси икки соатдан ишлатилмоқда ҳамда Қуммайдон маҳалласи тоза ичимлик суви билан таъминланмоқда. Шу йилнинг март ойидан бошлаб эса сув насоси кеча-кундуз ишлатилиб, аҳоли доимо ичимлик суви билан таъминланади.

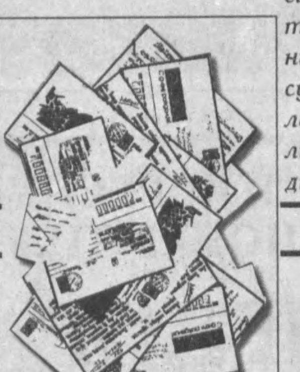

ТАҲРИРИЯТГА ХАТ

«ЯНГИАРИҚ»ДА ҚАЧОН ЯНГИЛИК БЎЛАДИ?

Термиз туманидаги «Янгиариқ» жамоа хўжалигида яшаймиз. Хўжалик билан вилоят маркази орасидаги масофа унча ҳам узоқ эмас — атиги 8 чақирим. Шунга қарамай, телефон-алоқа хизмати йўлга қўйилмаган. Бирон зарур иш чиқиб қолса, ўзимиз боришимизга тўғри келади. Транспорт харажати ўз йўлига, қанча вақт сарфлаб, овора-ю сарсон бўлаётганимизни айтмайсизми!

Хўжалигимизда оз эмас, 15 минг аҳоли истиқомат қилади. Қишлоқ ва хонадонлар газлаштирилмаган. Илгари баллонли газ олиб келиб тарқатишарди. Анчадан бери бундан ҳам бенасибмиз. Туман газчиларига мурожаат қилсак, турли баҳоналарни рўкач қилишади. Қиш изғирини-ю ёз жазирамасида ҳам чойни ўчоқда қайнатамиз. Мамлакатимизда катта ўзгаришлар амалга оширилаяпти. Бизда эса ҳатто радио нуқталари ҳам ишламайди, газета-журналлар ўз вақтида келтирилмайди. Оқибатда муҳим воқеа ва янгиликлардан бехабар қолаяпмиз. Хуллас, яшаш учун зарур қулайлик бўлмаса қийин экан. Хўжалигимиз раҳбарларидан сўрамоқчи эдим:

— «Янгиариқ»да қачон янгилик бўлади?

М. ҲАЙДАРОВ.

НАВРЎЗ ЭШИК ҚОҚМОҚДА

Ҳар қандай байрамга қандай тайёргарлик кўрсангиз, уни шундай кутиб оласиз. Шу боисдан ҳам, ҳозирданоқ барча ташкилот ва муассасалар ҳамда меҳнат жамоаларида муқаддас байрамимиз — Наврўзга қизғин тайёргарлик ишлари бошлаб юборилди.

Анъанага кўра, байрам куни Тошкентнинг Халқлар Дўстлиги майдонида республика матлубот жамиятлари уюшмасининг савдо марказлари хизмат кўрсатади. Ўзбекбирлашув ходимлари байрам иштирокчилари учун атайлаб кўчма дўконлар тайёрлаб қўйган. Бу дўконларда пойтахтимиз аҳолиси ва меҳмонлари соҳа мутахассислари байрам иштирокчилари учун Ўзбекбирлашув номидан тайёрлаган маҳсулотлар ҳамда баҳор байрами муносабати билан уларга йўлланган қутловларни олади.

— Бундай павильонлар мамлакатимизнинг барча туман марказлари, маҳалла ва хўжаликларида ташкил этилади, — дейди Ўзбекбирлашув бошқаруви раисининг ўринбосари Ўткир Мирпўлатов. Уларда оммавий халқ истеъмоли молларидан ташқари, барча турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари сотилади. Ўзбекбирлашув бошқарувининг Наврўз байрамига тайёргарлик кўриш бўйича қабул қилган махсус қарорига биноан, мамлакатимизнинг қишлоқ жойларида беш юзта мана шундай ярмаркалар ташкил этилади.

Бу қарорга биноан, шунингдек, март ойида тизим таркибига кирадиган барча корхоналар ҳудудида тозалик ва ободонлаштириш ойлиги ўтказиш ҳам кўзда тутилган. Ойлик мобайнида дарахт ва кўчатлар ўтқазилади, иш жойлари ва дам олиш ўринлари тозаланиб, ободонлаштирилади. Барча савдо ташкилотлари яхши безатилиб, чиройли ҳолга келтирилади.

Наврўз байрамимизни муносиб кутиб олиш соҳамиз ходимлари учун мажбурият эмас, катта шараф эканини айтиб ўтишим лозим. Шу боисдан ҳам узоқ, тоғли ва чўл жойларда истиқомат қилаётган аҳолига махсус автодўконлар юборишни режалаштириб қўйганмиз. Бунинг учун матлубот жамиятлари уюшмасида мавжуд бўлган барча техника сафарбар қилинади. Чунки ҳар бир чўпон, олис жойда истиқомат қиладиган ҳар бир киши ҳамда унинг фарзанди учун зарур товарни етказиб бериш — бизнинг асосий бурчимиздир.

Наврўзнинг кўрки бўлган сумалак учун зарур нарсалар — буғдой, ёғ ҳамда бошқа маҳсулотларни етказиб бериш ҳам диққат марказимизда турибди.

Матлубот жамиятлари уюшмаси меҳрибонлик уйларида тарбияланаётганлар ҳамда қариялар уйларидагиларни зиёфат қилиш ва уларга совға-салом учун икки миллион сўмдан ортиқ маблағ ажратади.

Булардан ташқари, соҳага тегишли ҳар бир корхона кўча-кўйда савдо-сотиқни ташкил этади. Хуллас, муқаддас байрамимизни нишонлаш учун кўчага чиққан киши уйига, албатта, хурсандчилик билан қайтади.

ЎзА мухбири, О.Задунайская ёзиб олди.

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки

Қурилаётган хизмат биноларини идора мебеллари билан жиҳозлаш учун қўшимча тендер ўтказилишини

маълум қилади

Тендерда иштирок этиш учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида идора мебеллари ишлаб чиқарадиган корхона ва фирмалар таклиф этилади.

Тендер таклифномаси ва зарур мебеллар рўйхатини 1998 йил 20 мартга қадар қуйидаги манзилдан олиш мумкин:

Тошкент шаҳри, "Ўзбекистон" шоҳ кўчаси, 6. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки.

Мурожаат учун телефонлар: 136-79-74, 133-17-60

«ДАВОЛАШ» УСЛУБИДИР

Кўпгина директорлар санацияни зарар кўриб ишлаётган корхоналарни бюджет томонидан молиялаштириш, деб тушунадилар. Далиллардан кўриниб турибдики, бугунги кунда республикадаги жуда кўплаб санация қилинган корхоналардан фақат 148 тасида бюджетга қарзларини тўлаш муддатлари узайтирилган. Бу эса, муддати узайтирилмаган бошқа корхоналар кейинги сафар давлат гарданига юк бўлишидан далолат беради. Яна бир марта таъкидлаймизки, санациянинг вазифаси корхонани янада ботқоққа ботириш эмас, балки ўз муаммоларини ҳал этиш учун унга имконият яратиш, унинг "касалини даволаш" га ёрдам беришдан иборат. Шунинг учун санация кўплаб чора ва усулларни жорий этишни тақозо қилади.

Санация қандай тадбирларни ўз ичига олади? Қуйида уларнинг асосийларини қайд этамиз:

I гуруҳ. Харажатсиз усуллар

1. Ишлаб чиқариш ва бошқариш структурасини мақбуллаштириш.
2. Мутахассисларни жалб қилиш.
3. Ходимларни ўзгартириш.
4. Маркетинг тадқиқотлари (истеъмолни ўрганиш, реклама, рақобатбардошлиликни ва чиқарилаётган махсулот сифатини ошириш, ассортиментни кенгайтириш, янги хизматлар тақдим этиш ва ҳ.к.).
5. Интизомни мустаҳкамлаш.
6. Дебитор қарзларини ундириб олиш.
7. Ўзаро ҳисоб-китоб орқали қарзлардан қутилиш.

II гуруҳ. Молиявий ёрдам

1. Қарз муддатларини узайтириш (бюджет соликлари, мажбурий тўловлар, кредитлар ва бошқалар).
2. Муддати ўтказиб юборилган қарзларни тўла ёки қисман қайтариш.
3. Зарур ҳолларда молиявий ёрдам кўрсатиш (жумладан, давлат томонидан).

Биринчи босқичда санацияга муҳтож бўлган корхоналарнинг 3 та гуруҳи ташкил этилади. Дастлабки гуруҳга корхона фаолиятини таҳлил қилиш натижасида харажатсиз усуллар билан санация ўтказиш имконияти мавжуд бўлган корхоналар киради. Масалан, бундай тадбирлардан бири — ишлаб чиқариш ва бошқариш структурасини мақбуллаштириш. Бу нима? Бошқарув усулларини такомиллаштириш, корхона бўлим ва хизматлари раҳбарларини алмаштириш, билимдон мутахассисларни жалб қилиш ва шу кабилар орқали корхонанинг юқори муваффақиятларга эришувини таъминлаш мумкин. Ишлаб чиқариш структурасини мақбуллаштиришда корхонани техник жиҳатдан замонавийлаштириш талаб қилинади. Ёки норентабель ҳисобланган айрим объектларни сотиш мумкин. Бундай объектлар корхона балансида туриб, ишлаб чиқариш харажатларининг ортишига, бу эса ўз навбатида тайёр маҳсулотлар рақобатбардошлилигини пасайтиришга хизмат қилади.

Санация тадбирларидан яна бири — бозорни ўрганиш, янги маҳсулот турларини яратиш, уларни бозорда ҳаракатлантириш билан шуғулланувчи маркетинг хизмати катта резервларга эга. Ҳеч кимга сир эмаски, кўплаб корхоналар оддий бозор қоидаларини билмасликдан, ўз маҳсулотларини бозорга тақдим этиш ва сотишдаги уқувсизликларидан азият чекмоқдалар.

Иккинчи гуруҳни давлатнинг молиявий қўллаб-қувватлашига муҳтож бўлган корхоналар ташкил этади. Давлатнинг молиявий ёрдами, биринчи навбатда, бу маблағлардан тўла унум билан фойдаланишга: қарз муддати давомида реконструкция ўтказиш, бозорда талаб этилаётган маҳсулот чиқаришнинг ўсишини таъминлаш, сифатини яхшилаш ва самарали хўжалик фаолияти учун шароит яратишга қодир бўлган корхоналарга беришга мўлжалланган. Бундан ташқари, давлат ёрдами қуйидаги хўжалик субъектлари гуруҳларига ҳам ажратилиши мумкин:

- **иқтисодиётнинг турли тармоқларида хўжалик фаолияти суръатларини оширишга қодир бўлган истиқболли корхоналарга;**
- **рақобатбардош, экспортбоп ва импорт ўрнини босадиган маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган корхоналарга;**
- **энергияни тежайдиган техникалар ишлаб чиқаришни ва янги замонавий технологияларни ўзлаштиришни таъминлаётган, ишлаб чиқаришни автоматлаштириш ва янги материалларни қўллаш ҳисобига меҳнат унумдорлигини ошираётган, ишлаб чиқаришнинг экологик хавфсизлигини таъминлаётган ва бошқа корхоналарга;**
- **корпорация ва ҳудудлараро алоқаларни кенг йўлга қўйган корхоналарга.**

Давлатнинг молиявий ёрдами турли кўринишда бўлиши мумкин. Масалан, давлат корхоналари қарзларидан ўзаро ҳисоб-китоблар орқали қутулиш, корхонанинг муддати ўтказиб юборилган қарзларини қисман ёки бутунлай давлат томонидан тўланиши, санация даврида мажбурий тўловлар ва солиқлар тўлашда муддатни узайтириш, санация фонди воситаларидан мақсадли ажратмалар ажратиш, корхонага давлат буюртмасини бериш ва бошқалар.

Ва, ниҳоят, учинчи гуруҳ давлат иштирокисиз санация ўтказиш мумкин бўлган корхоналарни ўз ичига олади. Одатда бундай корхоналарни санация қилишда шерик корхоналар, акцияларнинг назорат пакетига эга бўлган корхоналар, қарздорнинг молиявий лаёқатига ишонадиган кредитор-корхоналар ва чет эл фирмалари иштирок этишлари мумкин.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, давлат ёки нодавлат тузилмалари томонидан кўрсатиладиган молиявий ёрдам қайтариб бериш ёки қайтиб бермаслик шарти билан амалга оширилиши мумкин. Қайтиб бермаслик шарти билан кўрсатиладиган молиявий ёрдам қуйидаги ҳолларда жорий этилади:

- **ижтимоий-маданий ва коммунал объектларни молиялаштириш;**
- **норентабель, лекин ижтимоий жиҳатдан зарур (дотацион) корхоналарни молиялаштириш;**
- **бюджетни тўлдиришда тўла қатнашадиган корхоналар харажатларини молиялаштириш.**

Бошқа ҳар қандай ҳолатларда фақат қайтариб бериш шарти билан молиявий ёрдам кўрсатилади.

Молиявий воситаларни корхоналарга ажратиш, уларнинг қайтиб бериш муддатлари ва тартибларини аниқлаш корхонани санация қилиш дастурида кўзда тутилган тадбирларнинг самарадорлигига боғлиқ. Бундай дастурларни ишлаб чиқиш санация ўтказишдан манфаатдор бўлган корхона томонидан амалга оширилади ва мазкур тадбирнинг иккинчи босқичи бўлиб ҳисобланади.

Шундай қилиб, тўлов қобилиятини йўқотган корхона санация дастурини дастлаб ўзи ишлаб чиқиши керак. Бундай дастур корхонанинг инқироздан чиқишига кўмак берадиган молиявий, ишлаб чиқариш, бошқарув, тижорат характерига эга бўлган барча комплекс чораларни ўз ичига олиши лозим. Барча тадбирлар корхона фаолиятининг характерига, унинг йўналиши ва реализациянинг охирги муддатига мос келиши керак.

Санация режаси қуйидаги бўлимларни ўз ичига олиши лозим:

- **корхонанинг умумий характеристикаси;**
- **молиявий соғломлаштириш режаси бўйича қисқача маълумот;**
- **корхона молиявий ҳолатининг таҳлили;**
- **тўлов қобилиятини тиклаш ва самарали хўжалик фаолиятини қўллаб-қувватлаш бўйича тадбирлар;**
- **бозор ва рақобат;**
- **маркетинг соҳасидаги фаолият;**
- **ишлаб чиқариш режаси;**
- **молиявий режа.**

Биринчи бўлимда корхонанинг барча реквизитлари, ташкилий структураси, фаолият турлари ва бошқалар кўрсатилади.

Иккинчи бўлим қуйидагилардан иборат бўлиши лозим: режани амалга ошириш муддати; зарур молиявий маблағлар миқдори; қайтариш шарти билан берилган қарзни узиш муддати; режани амалга оширишнинг молиявий натижалари.

"Корхона молиявий ҳолатининг таҳлили" деб номланган бўлим корхона молиявий кўрсаткичларининг умумлашма жадвали, таҳлил ва хулосалардан иборат бўлиши лозим.

Корхона тўлов қобилиятини тиклаш ва хўжалик фаолияти самарадорлигини қўллаб-қувватлаш бўйича тадбирлар қуйидаги жадвалда ўз аксини топиши лозим: 1-жадвал:

Корхона тўлов қобилиятини тиклаш бўйича ўтказиладиган тадбирлар

<table>
<tr><td rowspan="5">Тадбирлар номи</td><td colspan="12">Тадбир ўтказиш учун зарур бўлган молиявий воситалар</td></tr>
<tr><td colspan="11">Йиллар</td><td rowspan="4">Амалга оширилган ишдан олинган иқтисодий самара (даврлар бўйича)</td></tr>
<tr><td colspan="4">1</td><td colspan="4">2</td><td rowspan="3">3</td><td rowspan="3">....</td><td rowspan="3">n</td></tr>
<tr><td colspan="4">чораклар</td><td colspan="4">чораклар</td></tr>
<tr><td>I</td><td>II</td><td>III</td><td>IV</td><td>I</td><td>II</td><td>III</td><td>IV</td></tr>
<tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td><td>5</td><td>6</td><td>7</td><td>8</td><td>9</td><td>10</td><td>11</td><td>12</td><td>13</td></tr>
<tr><td>Жами</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

"Бозор ва рақобат" бўлимидаги маълумотлар қуйидаги жадвалда ўз аксини топиши лозим. 2-жадвал:

Корхона характеристикаси

Хўжалик субъектининг номи	Ишлаб чиқариш ҳажми	Хўжалик субъектларига бозорда сотилгани	Бозорга етказиб берилган маҳсулотларнинг умумий миқдори	Жами сотилган маҳсулотга нисбатан бозорда сотилган маҳсулот улуши
1	2	3	4	5 = (3:4) x 100

"Маркетинг соҳасидаги фаолият" бўлимида қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши лозим:

- **маркетинг стратегияси: ўсиш стратегияси;**
- **сотиш стратегияси, маҳсулот сотиш каналлари ва унинг ҳажми;**
- **товар ва хизмат: ишлаб чиқариладиган маҳсулот ҳақида батафсил маълумот бериш, уни ишлаб чиқариш истиқболлари, янги турдаги товар ва хизматларни тақдим этиш.**

Ўсиш стратегияси нима? Бу бозорни эгаллаш сиёсати. У бир неча воситалар орқали амалга оширилади:

1. **Харидорлар сонини (реклама ёрдамида) ва ишлаб чиқариш ҳажмини ошириш ҳисобига.**
2. **Рақибларни "ютиб юбориш", яъни рақобатда заиф бўлган корхоналар мулкини сотиб олиш ҳисобига.**
3. **Диверсификация, яъни ўз соҳасидан четга чиқиш, бошқа турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқаришни ўзлаштириш, янги бозорларга чиқиш в бошқалар ҳисобига.**

"Ишлаб чиқариш режаси" деб номланган навбатдаги бўлим барча турдаги ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг натурал ва қиймат кўринишидаги ҳажми, асосий фондлар, иш ҳақи, қўшимча инвестициялар, харажатларнинг ҳисоб-китоблари ва таннарх калькуляцияси каби кўрсаткичларни ўз ичига олиши керак.

"Молиявий режа" деб аталган охирги бўлим молиявий натижалар прогнози (корхонанинг барча турдаги фаолиятидан олиниши тахмин қилинаётган соф даромад ва соф фойда), кредитор қарзлардан қутилиш муддати, фоизлар ва жарималар ҳақидаги кўрсаткичларни ўз ичига олиши керак.

Юқорида таъкидланганидек, санация бўйича дастурни таҳлил этиш асосида, банкротлик ва корхоналарни санация қилиш бўйича ҳукумат комиссияси муайян корхоналарда санация ўтказиш шакллари, усуллари ва муддати ҳақида аниқ қарор қабул қилиши лозим.

Шундан кейин санациянинг учинчи босқичи — уни ўтказиш бўйича конкрет тадбирларни амалга ошириш бошланади.

Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, санацион бошқарув — бозор муносабатларига ўтишда "ўзбек модели"нинг таркибий қисми ҳисобланади. Мустақилликнинг дастлабки даврида у давлат иқтисодий сиёсатида етакчи роль ўйнайди. Бу эса айрим танқидчиларнинг Ўзбекистон ҳукуматини маъмурий-буйруқбозлик усулидан воз кечмаганликда айблашлари учун асос бўлди. Лекин "Жўжани кузда санаймиз", деган гап бор. Ўзбекистон — МДҲ мамлакатлари ичида иқтисодиёти вайрон бўлмаган ягона давлат бўлиб, у сиёсий ва ижтимоий соҳада тинчлик ва тотувликни таъминлади. Санацион бошқарувнинг ҳар томонлама чуқур ишлаб чиқилган назарияси ва амалиётига таяниб, у бозор муносабатларига ўтишда барқарорликка эришди.

Р. КАРИМОВ,
иқтисод фанлари доктори, профессор.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ АХБОРОТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 1998 йил 10 мартдан бошлаб ҳисоб ва божхона тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*/

1 Австралия доллари	**55,54**	**1 Норвегия кронаси**	**10,96**
1 Австрия шиллинги	**6,48**	**1 Польша злотийси**	**23,84**
1 Англия фунт стерлинги	**136,53**	**10 Португалия эскудоси**	**4,46**
10 Бельгия франки	**22,11**	**1 Сингапур доллари**	**50,48**
1 Голландия гульдени	**40,40**	**1000 Туркия лираси**	**0,36**
10 Греция драхмаси	**2,88**	**1 Финляндия маркаси**	**15,02**
1 Дания кронаси	**11,95**	**1 Франция франки**	**13,58**
1 БАА дирхами	**22,70**	**1 Швеция кронаси**	**10,39**
1 АҚШ доллари	**83,39**	**1 Швейцария франки**	**56,00**
1 Миср фунти	**24,45**	**1 ЭКЮ**	**90,03**
1 Ирландия фунти	**112,99**	**10 Жанубий Корея вони**	**0,51**
1 Исландия кронаси	**1,14**	**10 Япония иенаси**	**6,51**
10 Испания песети	**5,37**	**1 Россия рубли**	**13,72**
100 Италия лираси	**4,63**	**1 Украина гривнаси**	**41,12**
1 Канада доллари	**58,80**	**1000 Беларусь рубли**	**2,52**
1 Хитой юани	**10,07**	**1 Латвия лати**	**141,10**
1 Қувайт динори	**272,87**	**1 Литва лити**	**20,85**
100 Ливан фунти	**5,46**	**1 Молдова лейи**	**17,69**
1 Малайзия ринггити	**20,67**	**1 Қирғизистон сўми**	**4,73**
1 Германия маркаси	**45,53**		

*/ Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

Акушерлик ва гинекология илмий-текшириш институти жамоаси «Никоҳ ва оила» консультатив поликлиникаси мудири Ноила Мирзаевага онаси

Шамсия опанинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор этади.

Ўзбекистон «Гўшт ва сут саноати» акционерлик уюшмаси «Гўштсут-Техно» ташқи иқтисодий корхонаси жамоаси шу корхонанинг бош директори муовини М. Н. Азизовга волидаи муҳтарамаси

Ноила ТОШХЎЖАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзбектуризм» Миллий компанияси раҳбарияти ва жамоаси «Осиёинтурбизнес» ҳиссадорлик жамиятининг бошқаруви раиси Абдурашид Валиевга отаси

Содиқ ВАЛИЕВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Тошкент вилояти ҳокими ижроия маҳкамасининг Матбуот бошқармаси жамоаси Тошкент вилояти прокуратураси умумий назорат бўлими прокурори Э. А. Маҳмудовга отаси

Абдулҳай МАҲМУДОВнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

БЕЛНИ МАҲКАМ БОҒЛАНГ, ҚАЛАМКАШЛАР!

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг Сирдарё вилояти бўлими 1998 йилда эълон қилинган энг яхши роман, қисса, поэма, очерк ва публицистик мақолалар учун танлов эълон қилди.

Танлов ташаббускори ва ҳомийси вилоят ҳокимлиги бўлиб, асари биринчи ўринни эгаллаган ижодкор 50 минг сўм, иккинчи ўрин соҳиби эса 30 минг сўм ва учинчи ўрин ғолиби 20 минг сўм пул мукофотига эга бўлади. Шунингдек, 3 та рағбатлантирувчи мукофот ҳам бор.

— Вилоят ҳокими Ўктам Исмоиловнинг бу ташаббуси мирзачўллик ижодкорлар учун яхши бир қўллаб-қувватлаш бўлди, — дейди Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлими бошлиғи Ҳаётхон Ортиқбоева. — Танлов ҳар бир ижодкордан унум ва ғайрат билан меҳнат қилишни тақозо этади. Ўйлаймизки, ҳамкасбларимиз танловда мазмунли ва ранг-баранг асарлари билан иштирок этади.

А. ХОНИМҚУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЮРТДОШЛАРИМИЗ ЮТУҒИ

Россияда Европа ва Осиёдаги етти мамлакат ёш боксчилари иштирок этган халқаро мусобақа якунланди.

Навоийлик Фарҳод Жуманазаров ва бухоролик Жамол Иброҳимов ёш бўлишига қармасдан, бу мусобақада кумуш медални қўлга киритишди. Энди уларни Қозоғистон ва Венгрияда бўладиган халқаро мусобақалар кутади.

(ЎзА)

«ХИВА НАҚШЛАРИ»

Хива тумани ҳокимлиги маданият бўлими қошида «Хива нақшлари» ансамбли ташкил этилди. Дастанинг репертуаридан халқ қўшиқлари, ишқ-муҳаббатни, меҳнатни, ахлоқ-одобни тараннум этувчи қўшиқлар жой олган.

Айни пайтда ансамбль аъзолари вилоят меҳнаткашларига маданий хизмат кўрсатиш ниятида янги қўшиқ ва рақслар тайёрламоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Раққосалар «Хива лазгиси»ни ижро этмоқда.

2. Ансамбль аъзоси, 1997 йилда Сеулда бўлиб ўтган жаҳон ёшлар фестивали совриндори Матёқуб Матрасулов.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ (ЎзА)
олган суратлар.

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

НАТО КЕНГАШИНИНГ БАЁНОТИ

Брюсселда НАТО кенгаши Ироқдаги вазиятни муҳокама қилиб, шу масала юзасидан баёнот тарқатди. Унда НАТО БМТ Хавфсизлик Кенгаши Ироқ билан халқаро ҳамжамият ўртасида имзоланган битимни қўллаб-қувватлаганлигидан мамнуният изҳор этилган. Хавфсизлик Кенгаши Ироқ масаласида қатъий позицияда турганлиги барча резолюцияларнинг сўзсиз бажарилишини таъминлайди. Шу билан бир қаторда Ироқ, Қувайт ва минтақадаги бошқа давлатлар ҳудудий яхлитлиги ва суверенитети ҳурмат қилиниши, бу эса Форс кўрфазида хавфсизликни таъминлашда муҳим омил бўлиши алоҳида таъкидланади.

ТИНЧЛИК ЖАРАЁНИДА СИЛЖИШ ЙЎҚ

АҚШ Давлат котиби М. Олбрайт Яқин Шарқ тинчлик жараёнини жонлантириш учун фаол тайёргарлик кўрмоқда, деди Давлат департаменти вакили Жеймс Рубин. Бу масала бизни қаттиқ ташвишга солмоқда, на Исроил ҳукумати, на Фаластин маъмурияти бугун учун зарур бўлган қарорлар қабул қилишмаяпти, деди у.

МОЛИЯВИЙ АҲВОЛ БАРҚАРОР

Ҳиндистон молия вазири ўринбосари Монтек Сингх Алувалиа Жанубий-шарқий Осиё мамлакатларида содир бўлган молиявий инқироз сабабларига бағишланган семинарда сўзга чиқиб, мамлакат молия тизими барқарор ишлаётганлигини айтди. Ҳиндистон Жанубий-шарқий Осиё мамлакатлари танлаган йўлдан бормайди. Мамлакатдаги чет эл сармоялари устидан ўрнатилган мустаҳкам назорат ва узоқ муддатли кредитлар Ҳиндистонни таназзулдан асраб қолди. Ҳозир Ҳиндистоннинг қисқа муддатли қарзи 7 миллиардни ташкил қилса, хорижий валюта заҳираси 27 миллиард долларга тенг.

МИСР ҲАҚИДАГИ КИТОБЛАР

Буюк Британия китоб дўконларида Миср тарихидан сўз юритувчи китоблар савдога чиқди. Генри Стерлин қаламига мансуб «Мамлуклар даври маданияти ва меъморчилиги» китоби мамлуклар даври тарихи ва Қоҳирада ушбу вақтда бунёд этилган ёдгорликлар ҳақида ҳикоя қилади. Гониу Гэльмнинг «Фотимийлар ва уларнинг анъаналари» номли китобида эса фотимийлар даврида яратилган бадиий адабиёт намуналари ҳақида сўз боради.

ИШБИЛАРМОНЛАР УЧРАШУВИ

Американинг ишбилармон доиралари вакиллари Куба ҳукумати делегацияси аъзолари билан учрашдилар. Учрашув Мексиканинг Канкун шаҳрида бўлиб ўтди. Музокараларда Кубадаги иқтисодий аҳвол муҳокама қилинди. Куба 36 йиллик иқтисодий қамалдан 60 миллиард АҚШ доллари миқдорида зарар кўрган.

Хориж оммавий ахборот воситалари хабарлари асосида тайёрланди.

ДУНЁ ДАРАКЛАРИ

КАМТАРЛИКНИНГ НИМАСИ ЁМОН ?

Ёки меъёрни бузишдан келиб чиқадиган кўнгилсизликлар ҳақида

КАСБИНИ ХОР ҚИЛГАН КЎКАРМАС

Кутилмаганда уйимга эски касбдошим – журналист укаларимдан Шоҳид кириб келди. Вилоят марказида яшайдиган, ёши элликдан ошган бу танишим ҳали ўзини олдирмаган, ранг-рўйидан йигитлик шахти бўртиб, кўзлари чақнаб турарди.

Кўпдан соғинишганмасмизми, суҳбатимиз қуюқлашди. Мен ундан: «Ишларинг дурустми? Ижоддан гапир!» дейишим билан унинг томоғига бир нима тиқилгандай бўлиб, ютинди. Сал жимликдан сўнг, зўрға кулиб деди:

– Ижод аллақачон сувга урган. Ишлар бозорга ўтиб кетган. Бир бизнесменга котиблик қиляпман.

– Ия, журналист касбидан кечдингми? Нима сабаб? Тирикчилик мажбур қилдими?

Шоҳид пиёлада қолган чойни бир кўтаришда симирдида, бафуржа гапга тушди:

– У ёғини сўрасангиз, эски касбимдан кўнглим совиб юрувди анчадан бери. Негаки, газетага ёзган нарсаларим ўзимгаям, бошқаларгаям ёқавермасди. Муҳарриримиз биздан кўпроқ ҳаётнинг ижобий томонларини силлиқ қилиб кўрсатиб беришни талаб қиларди. Гўёки ҳамма ёқда ишлар жойидаю олам гулистон.

– Хуллас, нина билан қудуқ қазиб, ижодга бош қотиришдан кўра, нақдона олди-сотдини афзал кўрдим дегин-а? Шу йўл маъқул кўринибди-да, сенга?

– Унчаликмас, ака. Барибир асли касбим кечаю кундуз ўзига тортиб турибди. Хаёлим ўшоқда. Ўйлаб ўйимга етолмаяпман. Олдингизга келишдан ҳам асосий мақсадим – маслаҳатлашиш.

Шоҳиднинг айтишича, учтўрт кун бурун уни вилоят газетасига янги тайинланган бош муҳаррир чақирибди, ишдан кетиш сабабларини суриштирибди. Охирги келишмовчиликка сабаб бўлган ҳажвиясини ўқиб кўрибди-ю, дарҳол газетга босишга ваъда берибди.

– Бунақа материалларни тўхтатиб бўлмайди. Ахир ҳамма жойдаям ишлар ҳамирдан қил суғургандай сип-силлиқ кетаётгани йўқ-ку. Турмушимизга доғ тушираётган, олдинга силжишимизга халал бераётган товламачи, қаллоблар, давринг кепти сур бегим деб беш қўлини баравар оғзига ураётган балохўрлар бор экан, уларга қарши ўт очадиган ўткир ҳажвия, фельетонлар керак, — дебди муҳаррир. Шоҳидни таҳририятга ишга қайтиб келишини сўрабди. Бундан кейин газетда танқидий нарсаларга етарли ўрин беришни билдирибди. Бу гаплардан руҳланиб кетган Шоҳидда ўз касби-корига ишонч қайта уйғонибди.Янгидан ижодий ишга рағбати қўзғолибди. Бу фикрини эшитиш биланоқ мен унга:

– Жуда соз. Ўз ўрнингга қайтганинг маъқулдир. Ёки олди-сотдидан тушаётган мўмай пулга мазахўрак бўб қолдингми? – дедим. Тилимга «ўз касбини хор қилган кўкармас» деган сўзлар келдию, айтолмадим.

– Наҳотки пулга қизиқиб, ўз севган касбимдан мосуво бўлсам. Аммо бизнесмен менга чақа-чарвидай ёпишиб олган, ўрнимга одам топгунча жилита қолмас, – деди Шоҳид.– Мен бўлсам, газетга қайтгунимча кутиб ўтирмасдан янги бир мақола ёзсам деб ўйлаб турибман. Бу янаям жиддий материал бўлади, кўрай-чи, буни қандай қабул қиларкин?

– Қанақа мавзуда?

– Анча долзарб мавзу... Ўтган ҳафта десангиз, қўшни маҳаллада бир тўйга қатнашдим. Тўйбоши Нурматжон эски танишим, мен билан бирга институтда ўқиган, техника билим юртида ишлаб юрарди. Кейинги йилларда тижоратга ўтиб кетган деб эшитиб юрардим. Тўйига борганда оғзим очилиб қолди. Узоқдан уч қаватли осмонўпар шоҳона қасрга кўзим тушди. Қаср тепасидан икки томонга ўрнатилган йирик микрофонлар карнайлардан чиқаётган кучли музика садолари узоқ-узоқларга таралялти. Қасрга элтувчи кўчаларга машиналар тирбанд бўлиб қалашиб кетган. Машиналар оралаб сурилаётган одамларга қўшилиб қасрга етиб борсам, ичкарию, ташқари тумонат одам. Ҳар қадамда видеочилар. Нознеъматларга тўла дастурхонларда сархил ҳўл мевалардан тортиб новвоту, шоколадлар, хандон пистаю бодомларгача. Ош еб ўтирган меҳмонларнинг кўзлари гўзал ҳашамдор қасрнинг анвойи гуллар билан нақшланган деворларию кўнгирадор карнизларига аланг-жаланг. Ён-веримдагилар орасидан: «Бу невара тўйми, ҳовли тўйми?» деган саволлар қулоғимга чалинарди. Ошни еб чиққанимдан сўнг ҳассакашларнинг узун сафи ўртасида икки қўлини кўксига қўйган ҳолда ял-ял ёниб турган Нурматвой билан тўйлар муборак қилишдим. Шунда секин қулоғига «Ишлар беш-ку, оғайни!» девдим. У ҳам ғурур билан лунжини шиширган кўйи: «Бўлганга яраша беш бўлгани дуруст-да!» деб қўйди. Мен сафдагиларга кўз югуртириб Нурматнинг отасини қидирдим. Кўринмади. Нурматдан сўрасам «Бобойни тоблари қочиб қопти. Келолмадилар» деб қўйди парвосизгина.

ОҚИБАТ

Нурматнинг отаси Эрмат ака кўп йиллар босмахонада ишлаган. (Ҳозир пенсияда). Мен газета чиқаргани босмахонага борганимда у билан ҳўб отамлашганман. Жуда дилкаш, камтарин одам. Шу қадрдоним касал бўлиб қолганини эшитдим-у, бир кўриб келай деб унинг кўчасига бурилдим. Илгаритдан кўзимга таниш пастқам ердаги деворлари нураган кўҳна хонадон. Нимдош шолча тўшалган, айвон лабидаги хонтахта ёнида Эрмат ака қора кўзойнакли бир чол билан суҳбатлашиб ўтирибди. Унинг бурушган юзлари, лак-лак ичига тушган кўзлари ва ҳаракатлари беҳолгина кўринарди.

– Тузукмисиз, отахон? Нима бўлди, тобингиз қочдими? – деган саволимга ота:

– Худога шукур, тузукман, – дея жавоб қилди, ҳайратли қараш билан. – Нима, касал деб эшитдингми?

Мен Нурматдан эшитганимни айтмадим, тўйда кўринмаганини учун бетобдир деб ўйлаганимни билдирдим.

– Қаричиликнинг ўзи касаллик деган гап бор, ўғлим, — деди кўзойнакли қўшни чол... – Бунинг устига, яқинидан беоқибатлик кўрса қариянинг касали кучайиши турган гап.

– Отахон, – дедим унга илтижо оҳангида, – фикрингизни очиқроқ айтаверсангиз яхши бўларди. Мен Эрмат отанинг эски қадрдонларидан бўламан. Ўртамизда сир йўқ.

– Шунақами? – деди чол Эрмат отага савол назари билан боқиб. Ундан «бу ўз укамиз бўлади» деган жавобни олгач, дангалига кўчди. – Бўлмаса икки қулоғинг билан эшитиб ол, укам. Ўша сен борган серҳашамат, сердабдаба тўйга мен ҳам бордим. Ҳамма, бутун шаҳар борди. Аммо ёлғиз тўйбошининг отагинаси бормади. Касал бўлгани учунмас. Йўқ! Уялганидан! Ҳа, ҳа, ажабланма, боришга ор қилганидан! Одамлар олдида бойвучча ўғлининг юзини шувут қилгиси келмаганидан!

Бу ёғини ўзиям тасдиқлаши мумкин. Тўғрими, Эрмат, забонинг борку, бу йигитгаям айт менга айтганларингни!

Эрмат ота ўзини ноқулай сезиб, иккиланди.Кейин истамаганда кўзларидан ёш чиқди. Чеккага бурилганча, тиззасидаги рўмолчага юз-кўзларини артди.

– Ҳа, тилинг айланмайдими! Шунақа номуслилигинг бошингга бало бўляпти!

– Қўй энди, гапни чўзма, бўлар иш бўлди! — деди Эрмат ота. Шундан кейин кўзойнакли чол пичир-пичир қилиб қулоғимга шу гапларни қуйди: ўтган йили кампирдан жудо бўлиб, невaралари қўлига қараб қолган Эрмат ота хийла қийналди. Тамаддуғи амал-тақал ўтиб турган бўлса-да, усти-боши юпун тортиб қолибди. Тўй-ҳашамларга, хатто жума намозга бориши ҳам барҳам ебди. Анча путурдан кетган тўнини неварасига ювдирса жомашовдан бутун чиқмабди. Хулласи, юпун кийимлару, увадаси чиққан тўн билан тўйга бориш... Эрмат ота эртага тўй деган куни кечаси билан хаёл суриб ухлолмай чиқибди. Азонга борганда ўзини жуда лоҳас сезиб, ёстиқдан бош кўтаролмабди. Невара чақирган «тез ёрдам» келиб укол қилгандан сўнг, қон босими пасайиб, бош кўтариб турганда қўшни чол кириб келган экан...

Шуларни эшитганим заҳоти дик этиб ўрнимдан турдим.

– Ҳозироқ бориб бойвучча ўғилни етказиб келаман!

– Шошмай туринг, йигит. Мен ҳалиёқ, уйимдаги телефон билан уни чақирганман, келиб қолар.

ҚУЮШҚОНДАН ТАШҚАРИ

Мен шоҳкўчадаги автобус бекатига етганимда олдимга қип-қизил рангдаги «Нексия» машинаси келиб тўхтадию, унинг эшиги очилиб, таниш овоз эшитилди. Қарасам, Нурматвой мени машинасига таклиф этяпти.

– Ўзинг тушақол, ўртоқ. Кўргим келиб кетаятувди. Шу ерда икки оғиз сўзлашиб олақолайлик,–деб уни туширдим.

Тўйдан вақтлик кетиб қолганим учун гина қилган бўлди.

– Очиғи, ўртоқ, бунақа тўй камдан-кам бўлади. Ном қозониш бўлса шунчалик бўлар-ов. Бутун шаҳарга, вилоятимизга, ҳатто марказга ҳам овозанг кетди. Ҳимматингга қойил қолди ҳамма.

Мен атайин «ҳиммат» сўзини бўрттириб айтгандим, Нурматвой эриб кетганидан елкамга қоқиб бетини бетимга суйкаб олди. Шунда унинг оғзидан ичкилик иси гупиллаб чиққани димоғимга сезилди.

– Яқинда Тошкентдаги бир оғайнимнинг тўйини кўриб, кўнглимда ҳавас уйғонганди-да. Ана ҳиммату, ана саховат. Агар билсанг, у азамат олти ерга дошқозон қуриб юборганди!

– Сеникиям ўшанга яқинлашгандир-а!

– Й-йўқ, иккита кам.

– Ўзинг ҳам ечинворибсан. Бу дейман, Нурматвой, сарф ҳам шунга яраша ҳаминқадар бўлгандир-ов?

Бу оғайнимни гапга тўн кийгизиши, мақтанишга суяги йўқлигини кўпдан билардим. Бироқ кейинги пайтда бу қилиғи хийла кўчайиб, сиртига тепиб кетганини энди кўриб тургандим.

Шундан кейин мен ҳам ортиқча бўяб-бежаб ўтиришни қўйдим-да, сал очиқчасига кўчдим:

Ҳаммамиз хом сут эмган бандамиз. Гоҳо ўз ташвишларимиз, ё орзу-ҳавасларимиз билан бўлиб, яқин одамларимиздан бехабар қоламиз. Ўз болачақанг, маишатингга берилибсан-да, ҳавога совурган қопқоп ақчадан жилла қуриса бир чимдимгинасини ўзингни ёруғ дунёга келтирган зотга сарфлашни унутибсан. Сен саховатдан гапирдинг-а? Аввало саховат, хайр-эҳсон нималигини билиб олиш керак. Кўз-кўз учун, ўзини «сахий» кўрсатиш мақсадида эҳсон бериш – сахийлик эмас, кони пасткашлик, беандишалик, исрофгарчилик. Ҳа, кўзингни олайтирма, бу менинг гапиммас, улуғ бобомиз Навоий ҳазратларининг гаплари. Яна ҳадисларда айтиладики, орттирган пул-молингдан хайр-эҳсонни аввало яқин туғишганларингга бер, улардан ортса, қўниқўшниларингга,улардан ам ортса бошқаларга бер. Савоб ахтарган одам шунақа қилади. Мен шундай одамларни эшитганман. Қайсиям туманда бир тадбиркор орттирган даромадидан мактаб ремонтига, болалар боғчасига ажратган. Ишбилармонлардан яна бирови маҳаллада ўз номида жамғарма очиб, муҳтож оилалар, бевабечораларга ёрдам пули ажратиб тураркан. Сен ҳам шулардан ибрат олсанг чакки бўлмасди!

Гапирган сарим бойвачча оғайнимнинг ранги-рўйи ўзгарди, кўзларига қон тўлиб, пешонаси тиришиб келди-да, охири деди:

– Гапинг тугадими, ўртоқ. Мен тўғримда кимлардандир ёмон сўз эшитволибсан, ноўрин юзимга соляпсан, ортиқча дашном беряпсан. Битта яримта мени кўролмайдиганлар ғийбати бу. Кўпчиликдан сўра: мени ҳурмат қилиб бошига кўтарадиганлар талайгина.

– Менга қара, сен ўзинг ҳурмату-мақтовларни қандай тушунасан? Булар ҳам икки хил бўлади, билиб қўй. Бири дастурхоннинг устидами, улфатчиликдами юз амри ширин деб бетингга мақташ бўлса, иккинчиси орқа-вароттан туриб бировларга яхши таърифу-тавсиф қилиш. Мана шу кейингиси бегидир, холисона, беминнат, яъни ҳар қандай ғаразу таъмадан холи мақтов. Ҳаётда ҳамма вақт шундай бўлаверармиди? Очиқчасига юзига қуюшқондан ташқари ошириб-тошириб олқашдан ҳузур оладиган, «мана биззи обрў-иззатимиз, одамлар олдидаги мавқеимиз!» дея бир қоп семирадиган, ўзида ҳеч қанақа қусур сезмасдан ўпкасини қўлтиқлаб юрадиганлар, афсуски, сероб. Кечиргин-у, ўртоқ, сен ҳам шунақа сояси юпқалардан биттасисан. Сенда энг керакли нарса етишмайди. У ҳам бўлса камтарлик!

– Нима, мени бировдан тил қисиқлик жойим борми?

– Ана, холос. Камтарликни тили қисиқлик деб билсанг, қойилман-е, ақли-фаросатингга! Ўзига бино қўйиш, манманлик касали сен бечорани буткул чулғаб олибди. Бундан қутулиш чорасини кўришинг керак экан. Шу касал, афсуслар бўлсин-ки, сенинг ақлингни қисқартириб, кўзингни хиралаштириб қўйибди. Бундан қанча тез даво топсанг шунча яхши!

ЎРТАМИЗГА МУЗ ЧЎКДИ

Хайрлашувга унинг ҳам, менинг ҳам тилим бормади...

ХУЛОСА

Журналист биродарим Шоҳид мазкур сирсиноатларни ҳикоя қилиб бергач:

– Ушбу ҳодисалар устидаги фикр-мулоҳазаларимга қандай қарайсиз? – деб сўраб қолди.

– Фикр-мулоҳазаларингга ҳам, хулосаларингга ҳам қўшилиш мумкин. Қаламга олиниши зарур гаплар экан. Айниқса, айрим одамларимиздаги камтарликни унутиш, меъёрни билмасдан худбинликка берилиш ҳоллари қанчалик ёмон оқибатларга олиб боришини очиб ташлаш фойдадан холи бўлмайди. Айниқса, оилавий масалаларга, оталар ва болалар муносабатларига, тарбиявий муаммоларга эътибор қанча кучайтирилса, шунчалик айни муддао бўларди!

Ҳаким НАЗИР,
Ўзбекистон халқ ёзувчиси.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АКЦИОНЕР-ТИЖОРАТ
«ТАДБИРКОР» БАНКИ
акциядорларнинг умумий йиғилиши 1998 йил 25 апрель куни соат 10.00 да Тошкент шаҳри, С. Азимов кўчаси, 52, "Ўзтадбиркорбанк" биносида бўлишини маълум қилади.

Умумий йиғилишда қатнашиш ҳуқуқига эга бўлган акциядорлар рўйхати 1998 йил 25 март ҳолати бўйича тузилади.

КУН ТАРТИБИ:

1. *"Ўзтадбиркорбанк"нинг 1997 йилги иш натижалари ва банк фаолиятининг Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримовнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг X сессиясидаги нутқида баён этилган вазифалардан келиб чиқувчи 1998 йилдаги асосий йўналишлари тўғрисида.*
2. *Банкнинг йиллик баланси ва молиявий ҳисоботи ҳақида.*
3. *Банк Тафтиш комиссиясининг ҳисоботи.*
4. *"Ўзтадбиркорбанк" Уставига киритиладиган қўшимча ва ўзгартиришлар тўғрисида.*
5. *Банк Кенгаши таркибидаги ўзгаришлар ҳақида.*
6. *Банк Тафтиш комиссияси таркибидаги ўзгаришлар ҳақида.*

Банк акциядорлари номидан сайланган вакиллар 1998 йил 25 апрель соат 8.30 дан бошлаб юқорида кўрсатилган манзилда рўйхатга олинади.

Йиғилишни тайёрлаш бўйича ахборот ва унда кўриладиган ҳужжатлар билан "Ўзтадбиркорбанк"да танишиш мумкин: 700047 Тошкент шаҳри, С.Азимов кўчаси, 52.

Боғланиш телефонлари: 133-18-75, 133-65-10.

ҚЎШМА КОРХОНА ТОШКЕНТ ШАҲРИДАГИ ОМБОРИДАН
«ЛЕ САФР» *фирмасида ишлаб чиқарилган*
ҚУРУҚ, ФАОЛ, ТАБИИЙ *хамиртуруш* ТАКЛИФ ЭТАДИ.
Новвойлик учун
"Safinstant" - яшикларда 11 граммли 1000 та қоғоз халтачаларда; - яшикларда 500 граммли 20 та қоғоз халтачаларда;
"Saflevure" - яшикларда 100 граммли 100 та қоғоз халтачаларда; - 25 кг қопларда қуруқ хамиртурушлар.
Сақланиш муддати 1999-йилгача.
Франциядан тўғри етказиб берилади.
"Ўздонмаҳсулот" корхоналари сотиб олиш учун устунлик ҳуқуқига эгадир.
Тел.: /371/ 139-47-52, 139-47-34.

ХАЛҚ СЎЗИ
НАРОДНОЕ СЛОВО

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 01062, 42797 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Рустам АЗИМОВ ва Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Навбатчи муҳаррир — М. Сафаров.
Навбатчи —Ғ. Шермуҳаммад.
Мусаҳҳиҳ — Ф. Усмонов.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 2.00* 1 2 3 4 5 6